

## Η μεγάλη απάτη της μεταπολίτευσης

### **Με αφορμή το βιβλίο της Δήμητρας Λιάνη –Παπανδρέου: *Η οργή του Ανδρέα*<sup>1</sup>**

Του Δαμιανού Βασιλειάδη, εκπαιδευτικού, ιδρυτικού και ηγετικού στελέχους του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ, Γενικού Γραμματέα του ΠΑΚ (Πανελλήνιου Απελευθερωτικού Κινήματος) Δυτικής Γερμανίας –Δυτικού Βερολίνου 1973-74, μέλους του Εθνικού Συμβουλίου του ΠΑΚ, υπεύθυνου του Κέντρου Μελετών και Διαφώτισης (ΚΕΜΕΔΙΑ) επί ΠΑΚ και ΠΑΣΟΚ, επιφορτισμένου για τη συγγραφή της 3<sup>ης</sup> του Σεπτεμβρίου, στην οποία συνετέλεσε τα μέγιστα. Παραιτήθηκε το 1977, διαπιστώνοντας οριστική απόκλιση της διακηρυγμένης θεωρίας από την πολιτική πρακτική του Κινήματος: Αριστερή φρασεολογία, δεξιά πολιτική πρακτική.

Αθήνα, 6.1.2015

*Για να κρίνεις πρόσωπα και έργα δεν χρειάζεται μονάχα μυαλό, παρά και χαρακτήρας*

**Αλέξανδρος Δελμούζος**

### **Εισαγωγή**

Το πρόβλημα που τίθεται, σε οποιονδήποτε ασκεί κριτική, είναι το πρόβλημα της αντικειμενικής αλήθειας. Στην περίπτωση αυτή, για την προσέγγιση και κατοχύρωση της αλήθειας, παρεμβαίνουν δύο καθοριστικοί παράγοντες.

Πρώτος παράγοντας είναι ο χαρακτήρας εκείνου που ασκεί την κριτική, όπως λέει ο Δελμούζος, ένας από τους πρωτεργάτες του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού, μαζί με τον Δημήτρη Γληνό και τον Μανώλη Τριανταφυλλίδη: Ανεξάρτητος κριτής μπορεί να είναι μόνο εκείνος που έχει ήθος και ανιδιοτέλεια, του οποίου η κρίση δεν επηρεάζεται από κανέναν παράγοντα, εκτός από την θέληση, με κάθε κόστος, για την ανακάλυψη της αλήθειας. Βασικά ανιδιοτέλεια και αλήθεια βρίσκονται σε διαλεκτική σχέση. Πρέπει με μια φράση να είναι πλήρως ασυμβίβαστος και ανυποχώρητος με τις αδυναμίες και ιδιομορφίες του εαυτού του, καθώς και τις διάφορες επιδράσεις του περιβάλλοντος. Να είναι με μια λέξη και στην

---

<sup>1</sup> Βλ. Δήμητρα Α. Παπανδρέου, *Η οργή του Ανδρέα*, εκδ. «Λιβάνη», Αθήνα 2015. Η παρουσίαση του βιβλίου έγινε στις 11.2.2016 στην ΕΣΗΕΑ. Η ημέρα αυτή μπορεί να θεωρηθεί, κατά την πρόβλεψή μου, σημαδιακή γιατί αποτελεί το έναυσμα και την απαρχή ίδρυσης ενός νέου πολιτικού φορέα του λεγόμενου δημοκρατικού πατριωτικού κέντρου, της ευρύτερης δημοκρατικής παράταξης του τόπου. Ο σχεδιασμός του συστήματος προβλέπει και διαμορφώνει τις εξελίξεις που θα ακολουθήσουν στην μετά ΣΥΡΙΖΑ και Νέα Δημοκρατία εποχή, για να ζει και βασιλεύει το δικομματικό σύστημα. Δεν αφήνεται τίποτε στην τύχη. Το κενό του πατριωτικού και κοινωνικού χώρου θα γίνει προσπάθεια καλύψουν δυνάμεις που βρίσκονται πίσω από το βιβλίο της Δήμητρας Λιάνη-Παπανδρέου.

κυριολεξία ανεξάρτητος στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό. Αυτός είναι ο υποκειμενικός παράγοντας.

Ο δεύτερος είναι ο αντικειμενικός παράγοντας. Δηλαδή η διανοητική ικανότητα, οι γνώσεις και η εμπειρία (το μυαλό που λέει ο Αλέξανδρος Δελμούζος), που διαθέτει κάποιος, για να μπορεί να ανακαλύψει την αλήθεια. Εδώ τα πράγματα δεν είναι αυτονόητα. Βέβαια στην περίπτωση αυτή γίνεται μια θεωρητική αφαίρεση για λόγους μεθοδολογίας, γιατί τόσο ο υποκειμενικός όσο και ο αντικειμενικός παράγοντας είναι διαλεκτικά συνδεδεμένοι.<sup>2</sup>

Έχω την εντύπωση, για να μην πω την βεβαιότητα, μιας και σκοπεύω να κάνω κριτική, ότι στην προκείμενη περίπτωση διαθέτω προσωπικά και εξασφαλίζω, σε επαρκή βαθμό τουλάχιστον, τον πρώτο παράγοντα σαν θέληση και στάση ζωής, βασισμένο και προσανατολισμένο σε κάποιες σταθερές αξίες, σε κάποια στερεή κοσμοθεωρία.<sup>3</sup> Τον δεύτερο παράγοντα τον αφήνω σ' εκείνους, που εξασφαλίζοντας οι ίδιοι τον υποκειμενικό σε ικανοποιητικό βαθμό, κρίνουν από τα γεγονότα που καταθέτω, την δυνατότητα σύλληψης της αλήθειας από μέρους μου. Κατά πόσο δηλαδή τα επιχειρήματα που παρουσιάζω με τον βαθμό της γνώσης και εμπειρίας που διαθέτω, ανταποκρίνονται στην αντικειμενική πραγματικότητα. Στην δεύτερη αυτή περίπτωση, για να μπορέσω να είμαι όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικός, θα επικαλεστώ, πέρα από την κατάθεση των δικών μου επιχειρημάτων, που ανταποκρίνονται στην δική μου συγκρότηση, γνώση και ικανότητα, που μπορεί να μην επαρκεί, και την συμβολή ανθρώπων που θεωρώ ότι διαθέτουν τόσο τις υποκειμενικές όσο και τις αντικειμενικές προϋποθέσεις σε ύψιστο βαθμό. Με τον τρόπο αυτό ενισχύω την δική μου επιχειρηματολογία και την δυνατότητα μεγαλύτερης εγγύησης να προσεγγίσω την αλήθεια, χωρίς φόβο αλλά με «πάθος».

Πάρα πολλοί Έλληνες, που ευνοήθηκαν από τον Ανδρέα Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ, αλλά και από άλλους, δεν τολμούν να εκφράσουν την αλήθεια, είτε γιατί δεν την βλέπουν είτε γιατί, όπως λέει ο λαός, αν δεν παινέψεις το σπίτι σου θα πέσει να σε πλακώσει! Το δεύτερο ισχύει για όσους ευνοήθηκαν με τον έναν ή τον άλλον τρόπο. Βέβαια υπάρχει και μια κατηγορία που πιστεύει ειλικρινά και γνήσια ότι η πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου, ήταν άριστη για τον τόπο. Αυτό εκφράζει και με το βιβλίο της η κ. Δήμητρα Λιάνη και όσοι της συμπαραστάθηκαν στο έργο της. Μάλιστα υπήρξαν και υπάρχουν ακόμη στελέχη, όχι σε

---

<sup>2</sup> Θα μπορούσε βέβαια κανείς να αναφέρει τις αρετές (χαρακτήρα) που πρέπει να έχει κάποιος που θέλει να είναι αντικειμενικός, έτσι όπως τις εξέφρασε ο Αριστοτέλης στο βιβλίο του Ηθικά Νικομάχεια, περί διαιρέσεων, 1130α: «*τῆς ἀρετῆς ἄρα τὸ μὲν ἐστὶ φρόνησις, ἄλλο δικαιοσύνη, τρίτον ἀνδρεία, τέταρτον σωφροσύνη.*»<sup>[2]</sup>

<sup>3</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *Η κοσμοθεωρητική βάση της 3<sup>ης</sup> του Σεπτεμβρίου*, εκδ. «Γόρδιος». Αθήνα 2015.

ηγετικά κλιμάκια φυσικά, που πίστευαν ότι ακόμη και ο Κώστας Σημίτης και ο Γιώργος Παπανδρέου, υλοποιούσαν τις αρχές της 3<sup>ης</sup> του Σεπτεμβρίου. Τέλος υπάρχει και μια κατηγορία που βλέπει πίσω από την προμετωπίδα της Δήμητρας Λιάνη μια συγκεκριμένη πολιτική σκοπιμότητα. Η άγνοια και η σύγχυση στον υπερθετικό βαθμό!

Δεν βλέπει για τους τελευταίους να ακούσουν παρ' όλα αυτά και μια άλλη άποψη, σύμφωνα και με το σοφό: «Μηδενί δίκην δικάσεις, πριν αμφοίν μύθον ακούσεις», αλλά και του Δημοσθένη: "*αισχρόν ἐστι σιγάν, της Ελλάδος όλης αδικουμένης*".

Προϋπόθεση βέβαια είναι η ανάγνωση του βιβλίου της, γιατί ο Ανδρέας Παπανδρέου σφράγισε όσο κανείς άλλος πολιτικός την πολιτική ζωή της Ελλάδας κατά την διάρκεια της μεταπολίτευσης.

Στο σημείο αυτό ισχύει η περίπτωση της ετερογονίας των σκοπών, στην οποία αναφέρεται ο κορυφαίος Έλληνας στοχαστής Παναγιώτης Κονδύλης και η οποία αφορά τους ανθρώπους εκείνους που μπορεί θεωρητικά να έχουν τις καλύτερες προθέσεις και επιδιώξεις, αλλά στην πράξη πετυχαίνουν τα αντίθετα από τα επιθυμητά αποτελέσματα: *«Πώς λειτουργεί η ετερογονία των σκοπών μέσα στην Ιστορία, ούτως ώστε, συνηθέστατα άλλωστε, και από τις απαρχές ακόμα της ιστορικής δραστηριότητας, η φορά της απρόσωπης συνισταμένης να αποκλίνει από την φορά των προσωπικών συνιστωσών παρμένων χωριστά; Γιατί, με άλλα λόγια, η συλλογική δράση να μας οδηγεί εκεί όπου δεν επιθυμούσε κανείς από τους ατομικούς φορείς της;»*<sup>4</sup>. Τέτοια παραδείγματα έχουμε «άπειρα» στην ιστορία. Ένα απ' αυτά είναι ο εμφύλιος, που αφορά τους αγνούς αγωνιστές, όχι όμως την ηγεσία.<sup>5</sup>

Αλλά ας πάρουμε την χειρότερη των περιπτώσεων, ότι δηλαδή η κριτική μου στον Ανδρέα Παπανδρέου και το ΠΑΣΟΚ είναι κακόβουλη. Προέρχεται δηλαδή από έναν άνθρωπο, που σκόπιμα και συνειδητά θέλει να μηδενίσει την προσφορά κάποιου, που είναι υπεράνω κάθε κριτικής και να αποπροσανατολίσει τον αναγνώστη από την ουσία των πραγμάτων. Ας πάρουμε ακόμη την περίπτωση ότι αυτός που κάνει κριτική αποβλέπει σε κάποιο όφελος, κάποιο ατομικό συμφέρον ή ότι είναι εμπαθής κι εγωπαθής, ή ότι διακατέχεται από τα χειρότερα ένστικτα, ή ότι ο μόνος του σκοπός είναι να διαστρεβλώνει την αλήθεια, γιατί τον διακατέχει ο φθόνος και η εκδίκηση ή τέλος να είναι ανίκανος συνάμα να εκφράσει την αλήθεια των πραγμάτων. Ή εν κατακλείδι ό,τι άλλο αρνητικό μπορεί να συλλάβει η φαντασία του. Σε μια τέτοια περίπτωση ένα πράγμα ισχύει: Να εξετάσει κανείς, αν τα κριτήρια που θέτει και αυτά που λέει ο ανωτέρω με όλα τα αρνητικά στοιχεία, που μπορεί να του

<sup>4</sup> Βλ. Παναγιώτης Κονδύλης, συνέντευξη στο περιοδικό «Διαβάζω», τ. 384, Απρίλης 1998.

<sup>5</sup> Βλ. Τάκης Λαζαρίδης, *Ευτυχώς ηττηθήκαμε, σύντροφοι*, εκδ. «Ελληνική Ευρωεκδοτική», Αθήνα 2008.

καταλόγισε για τον χαρακτήρα του και τις ικανότητές του, έχουν έστω μια δόση αλήθειας. Θα ήταν αντικειμενικά μια τέτοια προσπάθεια θετική για την ταλαίπωρη και χειμαζόμενη πατρίδα μας; Υποθέτω προσωπικά πως ναι! Μπορεί όμως να κάνω και λάθος.

Ας το κρίνει τελικά αυτός που θα διαβάσει την ανάλυσή μου και ας βγάλει μόνος του τα συμπεράσματά του, που θα καταδεικνύουν τον δικό του χαρακτήρα, την δική του ανιδιοτέλειά και την δική του ικανότητα, δηλαδή κατά πόσο είναι σε θέση και λόγω και πνευματικής του συγκρότησης να κρίνει αντικειμενικά την πραγματικότητα.

Μια τέτοια προσέγγιση, έστω, θα αποτελούσε θετική προσφορά από όλες τις απόψεις. Από την μια θα αποδείκνυε το τυχόν αστήρικτο των επιχειρημάτων μου και των επιχειρημάτων αξιολογών προσωπικοτήτων, τους οποίους επικαλούμαι, και από την άλλη την ανυπαρξία αρνητικών χαρακτηριστικών του Ανδρέα Παπανδρέου και του ΠΑΣΟΚ, όσο ήταν στην εξουσία ο ίδιος. Μπορεί όμως να συμβεί και το αντίθετο. Πάντως, είτε έτσι είτε αλλιώς, το αποτέλεσμα θα είναι μάλλον θετικό. Ο σεβασμός και όχι αναγκαστικά η αποδοχή, καθώς και η ανεκτικότητα της άλλης άποψης, συνιστά ύψιστη και σπανιότατη δημοκρατική αρχή, στην οποία πρέπει να υποτάσσεται η κάθε θεωρούμενη «αυθεντία» και όποιος θέλει να κάνει δημοκρατικό διάλογο.

Σε τελευταία ανάλυση, μ' αυτά και άλλα πολλά, θα αναδειχτεί το «εθνοσωτήριο μέγεθος» του ανδρός, που κανείς και με τίποτε δεν μπορεί να το αποδομήσει, έτσι ώστε εκείνος να έχει μεγαλουργήσει στο παρελθόν κι εμείς σήμερα να «μαζεύουμε» συντρίμια!

### **I. Η αντικειμενική πραγματικότητα και τα πειστήριά της**

Μελέτησα με την μέγιστη δυνατή προσοχή το βιβλίο της κ. Δήμητρας Παπανδρέου *Η οργή του Ανδρέα* και θέλω να τονίσω εκ προοιμίου ότι αποτελεί μια πλήρη καταγραφή της σημερινής πραγματικότητας της πατρίδας μας, η οποία σε όλα τα επίπεδα είναι θλιβερά, καταθλιπτικά και παραλυτικά αρνητική. Η επιτυχία αυτής της καταγραφής, απ' ότι αντιλαμβάνομαι, οφείλεται στην δική της θέληση και ενός εμβριθούς επιτελείου που της συμπαραστάθηκε στο έργο της, που στόχο έχει να μας αποδείξει και πείσει συνάμα, με όσα παραθέτει, ότι αυτή η σημερινή ζοφερή πραγματικότητα, που εν πολλοίς εντάσσεται στα πλαίσια του εθνομηδενισμού, που είναι κυρίαρχος, οφείλεται στην αθέτηση των πρωταγωνιστών, στελεχών του ΠΑΣΟΚ, που διαδέχτηκαν τον Ανδρέα Παπανδρέου στα ηγετικά κλιμάκια, να ακολουθήσουν την δική του «πατριωτική παρακαταθήκη», όπως λίγο πολύ αυτή εκφράστηκε μέσα από την διακήρυξη της 3<sup>ης</sup> του Σεπτεμβρίου, που είναι συλλογικό

έργο, και την καταθέτει η κ. Δήμητρα Λιάνη- Παπανδρέου.<sup>6</sup> Για τα σημερινά δεινά που βιώνει λοιπόν η πατρίδα μας η βασική αιτία, πρωταρχικά, κατά την εκτίμηση της, αλλά και άλλων (δεν είναι η μόνη), είναι η μετάλλαξη του ΠΑΣΟΚ στο σύνολό του σε ένα ανάλγητο, αντιλαϊκό, νεοφιλελεύθερο κ.λπ. κόμμα, με πρωταγωνιστές φυσικά τις κατά καιρούς ηγετικές ομάδες, για τις οποίες ωστόσο ισχύει μάλλον αυτό που εκφράζει η σοφή λαϊκή παροιμία: «Κατά τον μαστρο-Γιάννη και τα κοπέλια του», που θα μπορούσα, κάνοντας αναφορά στον Ανδρέα Παπανδρέου να το εκφράσω αναλογικά: *Κατά τον Ανδρέα και οι επίγονοί του!*

Αν το ΠΑΣΟΚ, για να το τονίσουμε πιο έντονα, αυτό που καταθέτει η κ. Δήμητρα Παπανδρέου, ακόμη και με τον τίτλο που διάλεξε για το βιβλίο της, εφάρμοζε στην πράξη και όχι μόνο στη θεωρία, αυτά που διακήρυττε ο Ανδρέας Παπανδρέου, τώρα δεν θα υφιστάμεθα όλα τα δεινά και τα κακά της «μοίρας μας», τα οποία περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια και ακρίβεια, προσκομίζοντας πάρα πολλά σημαντικά και αξιόλογα, σε πολλούς άγνωστα και σπάνια ντοκουμέντα, που συνέλεξε το επιτελείο της και η ίδια. Ομολογώ ειλικρινά ότι σε τέτοιο βαθμό και πληρότητα δεν έχει γίνει από κανέναν έως σήμερα. Δεν άφησε τίποτε σημαντικό για την ελληνική κοινωνία ασχολίαστο. Και αυτό με κάθε λεπτομέρεια. Με αυτήν την έννοια της αξίζουν και αυτής και του επιτελείου της επιπρόσθετα συγχαρητήρια.

Το πρώτο ερώτημα λοιπόν που τίθεται είναι: Πώς είναι δυνατόν, ενώ ο Ανδρέας Παπανδρέου δρομολόγησε τόσο «τέλεια, αριστοτεχνικά και δημιουργικά» την πορεία της χώρας, όπως την περιγράφει η Δήμητρα Παπανδρέου, να καταλήξουν όλα σχεδόν στο αντίθετό τους, όπως μάλιστα η ίδια ισχυρίζεται;

Ποιες αιτίες συνετέλεσαν στην αντίστροφη πορεία; Γιατί δεν υπήρχε συνέχεια αυτής της «θετικής και εθνοσωτήριας» πορείας, που χάραξε ο Ανδρέας Παπανδρέου, όπως την καταθέτει η κ. Δήμητρα Λιάνη, που αν δεν άλλαζε από τους επιγόνους θα «τρώγαμε ακόμη με χρυσά κουτάλια», όπως έλεγαν κάποιοι καλοβουλευμένοι, οι οποίοι απήλαυσαν προνόμια σε βάρος της υπόλοιπης κοινωνίας, που, ειρήσθω εν παρόδω, δεν μετείχε στην διαπλοκή, την κομματοκρατία, τις πελατειακές σχέσεις και την αρπαχτή, στο γνωστό «φαγοπότι» του Θεόδωρου Πάγκαλου;

---

<sup>6</sup> Ο εθνομηδενισμός είναι καινοφανής όρος στην ελληνική γλώσσα. Ο ορισμός δηλώνει τον ιστορικό αναθεωρητισμό, την αρνησιπατρία, την αποδόμηση της εθνικής συνείδησης και ταυτότητας στο πλαίσιο της κυρίαρχης παγκόσμιας Νέας Τάξης πραγμάτων. Ο εθνομηδενισμός προωθεί τον πολυπολιτισμό που συνδυάζει παλαιομαρξιστικές αντιλήψεις και επιδιώξεις υπερεθνικών καπιταλιστικών κέντρων της Νέας Τάξης, στο όνομα «της συμφιλίωσης των λαών, υποτίθεται χωρίς διακρίσεις».

Η απλουστευτική κατά την γνώμη μου απάντηση σε αυτό το βασικό ερώτημα, που δίνει η ίδια είναι ότι οι επίγονοι, οι πρωτοκλασάτοι, τους οποίους κατονομάζει έναν έναν και από τους οποίους μια «πλειάδα» θα αναφέρω κατωτέρω, άλλαξαν την πορεία και έπραξαν τα αντίθετα από εκείνα που και ο Ανδρέας Παπανδρέου πρέσβευε και στόχευε, βάζοντας μπρος το πατριωτικό καθήκον, που οι άλλοι αντέστρεψαν. Στον κανόνα φυσικά υπάρχουν και οι εξαιρέσεις, που καλό είναι να το τονίζουμε, παρ' όλο που θεωρείται αυτονόητο.

Το δεύτερο και κρίσιμο ερώτημα είναι: Ποιος επέλεξε, προώθησε, ανέδειξε και επέβαλε μεθοδικά στην ηγεσία και σε θέσεις κλειδιά του κρατικού μηχανισμού αυτά τα πρόσωπα, που μας οδήγησαν στην καταστροφή, στο βαθμό της δικής τους ευθύνης φυσικά, που όμως ήταν καθοριστική για την κατάντια αυτού του τόπου;

Όλοι αυτοί από το κέντρο και την αριστερά, αλλά και από όλες τις πολιτικές παρατάξεις, που ευνοήθηκαν από τον Ανδρέα Παπανδρέου ποικιλοτρόπως, είτε με διορισμούς σε προνομιούχες θέσεις, είτε σε οργανισμούς στις αμαρτωλές ΔΕΚΟ, είτε κάπου αλλού, άσχετα αν το άξιζαν ή όχι, είναι δύσκολο να ασκήσουν κριτική στον ίδιο. Πρέπει να κάνει κανείς μεγάλη υπέρβαση για να είναι σε θέση να ασκήσει στη συνέχεια κριτική στον Ανδρέα Παπανδρέου, που τους χρησιμοποίησε, ώστε και με την δική τους συμβολή, να λεηλατεί με την μεγαλύτερη δυνατή ευκολία τις ψήφους των Ελλήνων πολιτών, για να τον εκλέγουν αυτοί και το περιβάλλον τους στην εξουσία.

Αυτός είναι ο λόγος που πολλοί έντιμοι κατά τα άλλα αγωνιστές, που φυσικά και υπάρχουν, δεν τολμούν να μιλήσουν και να ασκήσουν κριτική στον Ανδρέα Παπανδρέου και περιορίζονται μόνο στην μετά Ανδρέα Παπανδρέου εποχή. Όσο θα συμβαίνει αυτό, η Ελλάδα δεν πρόκειται να βγει από την κρίση. Αν δεν βάλεις το δάκτυλο επί των τύπων των ήλων, ή το νυστέρι στις παθογένειες των Ελλήνων και της Ελλάδας βαθιά, δύσκολα μπορείς να ανακαλύψεις, να εκφράσεις την αλήθεια και καταθέσεις σωτήριες προτάσεις. Τελικά όπως λέει και η ίδια: *«Ελπίδα υπάρχει, όταν έχεις πάθος φιλαλήθειας, ιδέες, έμπνευση, δράση, αποτελέσματα»*.<sup>7</sup>

Ασφαλώς και ο κ. Μητσοτάκης και η Νέα Δημοκρατία και άλλες πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις, εκτός του ΠΑΣΟΚ, δεν είναι αμέτοχες σ' αυτόν τον καταστροφικό κατήφορο, του οποίου τα αποτελέσματα βιώνουμε τόσο τραγικά σήμερα, αλλά εδώ μιλάμε για την κύρια αιτία, που είμαστε υποχρεωμένοι να την αναζητήσουμε στο ΠΑΣΟΚ. Δεν πρέπει να ξεχνάμε το σύνθημα του Ανδρέα Παπανδρέου ότι θα βάλει την «δεξιά στο χρονοντούλαπο της

---

<sup>7</sup> Βλ. Δήμητρα Παπανδρέου, *Η οργή του Ανδρέα*, ό.π., σ. 472.

ιστορίας». Τουλάχιστον σε μεγάλο χρονικό διάστημα ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος. Μπορούσε να κάνει τα πάντα! Αυτό δεν το αμφισβητεί ποτέ και κανένας.

Το τρίτο ερώτημα είναι: Δεν υπήρχαν στο Κίνημα, αλλά και στην κοινωνία, προσωπικότητες με ήθος, ανιδιοτέλεια και ικανότητα να συμπεριλάβει στην ηγετική του ομάδα με βάση την αξιοκρατία και με δημοκρατική ανάδειξη αυτών των στελεχών στην ιεραρχία του Κινήματος, ή έστω επιλέγοντάς τους, μιας και αυτός, αποφάσιζε στην ουσία για όλα στο ΠΑΣΟΚ, ώστε να αποφύγει να επιλέξει άτομα, που δεν είχαν αυτά τα προσόντα; Δεν είναι δυνατόν να ήταν και να είναι όλοι φαύλοι, καιροσκόποι και ανίκανοι, για να μην πούμε κάτι χειρότερο, και συνεπώς δεν είχε άλλη επιλογή, υποτίθεται, διακινδυνεύοντας την υστεροφημία του. Είναι αυτονόητο ωστόσο ότι είχε κι άλλη επιλογή, αξιοκρατική φυσικά, όμως δεν το έπραξε. Διάλεξε και εφάρμοσε την υποταγή (δουλοπρέπεια) των συνεργατών του από την αξιοκρατία, παρ' όλο που κανένας δεν μπορούσε να τον αμφισβητήσει. Και πάλι θέλω να τονίσω ότι υπήρχαν και εξαιρέσεις από τον κανόνα. Αλλά σχεδόν όλοι που υπηρέτησαν την πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου σ' όλη τους την ζωή, πώς είναι δυνατόν, είναι πάλι το ερώτημα, να παραδεχτούν την οδυνηρή αλήθεια, ότι έσφαλαν; Χρειάζεται να είναι κανείς πράγματι επαναστάτης για να κάνει την υπέρβαση από το ψέμα στην αλήθεια, όπως τονίζει ο Τζ. Όργουελ, λέγοντας ότι *«σε εποχές που βασιλεύει το ψέμα, η διάδοση της αλήθειας, είναι επανάσταση»*. Και αυτοί, αν υπάρχουν, μετριούνται στα δάχτυλα του ενός χεριού, αν και σ' αυτό ακόμη εκφράζω την αμφιβολία μου. Η υποκρισία είναι τόσο μεγάλη, που ακόμα και οι θανάσιμοι του αντίπαλοι, αναγκάζονται να τον επαινούν στις δημόσιες δηλώσεις τους, ενώ στην πραγματικότητα τον μισούν. Δεν μιλώ φυσικά για τα απλά στελέχη, μέλη και οπαδούς ή ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ.

Τέταρτον. Ενώ όλοι καταμαρτυρούν κι εγώ ανάμεσά τους ότι πρόκειται, όσον αφορά τον Ανδρέα Παπανδρέου, για μια ευφυή (προσωπικά λέω μεγαλοφυή) προσωπικότητα, είναι φυσικά απορίας, αλλά και ειλικρινούς έρευνας άξιο, πώς δημιούργησε μια ηγετική ομάδα επί πολλά χρόνια, που και τον ίδιο πρόδωσε και τις διακηρύξεις στην πράξη ακύρωσε και τελικά αντέστρεψε, προδίδοντάς τες; Δεν είχε την ικανότητα και την διορατικότητα, να ξεχωρίζει ποιος είναι φαύλος και διεφθαρμένος και ποιος άξιος και χρήσιμος για τον τόπο ή χρησιμοποιούσε κριτήρια για την επιλογή, προώθηση και ανάδειξή τους, που δεν ήταν εκείνα που έπρεπε; Και γιατί συνέβαινε αυτό; *«Ου μετανοείν, αλλά προνοείν χρη τον άνδρα τον σοφόν»*, λέει ο αρχαίος ποιητής Επίχαρμος πολύ σωστά.

Πολλά ερωτήματα είναι αλήθεια, που χρήζουν απάντησης. Το απλουστευτικό και αφελές συγχρόνως επιχείρημα ότι μεταλλάχθηκαν στην πορεία δεν πείθει, υποθέτω, κανέναν που τον διακρίνει η κοινή λογική, ο κοινός νους και όχι κάποια σκοπιμότητα. Ασφαλώς και θα

υφίστανται και τέτοιες περιπτώσεις. Όμως κάποιες «αποχρώσεις ενδείξεις» θα υπήρχαν για την μετάλλαξη, δεν μπορεί; Όλα τα άλλα είναι αστήρικτες δικαιολογίες για αφελείς ή ανόητους. Εκτός αν θέλουμε να απατάμε τον ίδιο μας τον εαυτό, όπως είχε πει ο Νίτσε πολύ σωστά: *«Μερικοί άνθρωποι δεν θέλουν να ακούσουν την αλήθεια, γιατί δεν θέλουν να καταστρέψουν τις ψευδαισθήσεις τους»*. Πρόκειται άραγε για ψευδαισθήσεις της κ. Δήμητρας Παπανδρέου ή για κάτι χειρότερο, επιστρατεύοντας επιχειρήματα που δεν αντέχουν σε μια αντικειμενική κριτική, για να δικαιολογήσει καταστάσεις και υπερασπιστεί πρόσωπα, όπως στην προκείμενη περίπτωση τον Ανδρέα Παπανδρέου και την πολιτική του; Δεν αποτελεί προσβολή για τον Ανδρέα Παπανδρέου το ίδιο η παραδοχή ότι δεν μπόρεσε να διακρίνει την «προϊούσα» μετάλλαξη των στελεχών, που ο ίδιος επέλεξε; Μήπως η υπεράσπιση του Ανδρέα Παπανδρέου και του έργου του από την Δήμητρα Παπανδρέου, καταλήγει αντικειμενικά, πέρα από προθέσεις, στο αντίθετο αποτέλεσμα;

Τελικά που βρίσκεται η αλήθεια; Στο βιβλίο της η κ. Δήμητρα Παπανδρέου αναφέρει τους περισσότερους γνωστούς στο πανελλήνιο πολιτικούς, που οδήγησαν το ΠΑΣΟΚ σε πλήρη απαξία και αντιστροφή των πατριωτικών του αρχών. Ο κατάλογος είναι μακρύς, αλλά αξίζει να καταθέσουμε ορισμένα ονόματα, που αναφέρει η ίδια, για να καταλάβουμε περί τίνος πρόκειται. Σε «περίοπτη» θέση βρίσκεται βέβαια ο κ. Κώστας Σημίτης, ο κατά βάση αντί – Ανδρέας, αλλά από την άλλη ο καλύτερός του μαθητής. Στη συνέχεια φιγουράρει η Τρόικα: Άκης Τσοχατζόπουλος, Κώστας Λαλιώτης και Γιώργος Γεννηματάς, με κάποιες παραλλαγές. Η Βάσω Παπανδρέου και ο Παρασκευάς Αυγερινός, φιγουράρουν κι αυτοί στην κορυφή. Κατόπιν φυσικά ο γιός του Ανδρέα Παπανδρέου Γιώργος (Τζέφρυ) Παπανδρέου, τον οποίο περιγράφει με τα μελανότερα χρώματα η ίδια, φτάνοντας ούτε λίγο ούτε πολύ στο σημείο να τον χαρακτηρίζει πράκτορα των Αμερικανών στην Ελλάδα, όπως γράφω κι εγώ συνέχεια, λέγοντας ότι ο Γιώργος Παπανδρέου ήρθε στην Ελλάδα σε διατεταγμένη αμερικανική υπηρεσία, για να δημιουργήσει από την πατρίδα μας «δια της βίας» (αυτό είναι το σημαντικό και συνάμα απαράδεκτο) μια πολυπολιτισμική, πολυεθνική, πολυφυλετική, πολυθρησκευτική χώρα με ανοιχτά σύνορα, μια ανοιχτή κοινωνία, έτσι όπως την οραματίζεται και την προωθεί και εφαρμόζει ο Τζωρτζ Σόρος και η παρέα του. Φυσικά δεν λείπουν από τον κατάλογο ο Ευάγγελος Βενιζέλος, ο Θεόδωρος Πάγκαλος, ο Γιάννης Παπαντωνίου, ο Αλέκος Παπαδόπουλος, ο Κώστας Σκανδαλίδης, ο Χρήστος Πρωτόπαπας, ο Νίκος Αθανασάκης, ο Τηλέμαχος Χυτήρης και πολλοί άλλοι του πασοκικού κομματικού και συνδικαλιστικού στρατού, ων ουκ έστιν αριθμός. Όλοι αυτοί «καθαρόαιμοι αριστεροί σοσιαλιστές»! Όλους αυτούς και πολλούς άλλους υποτακτικούς και «προδότες» εντός εισαγωγικών, ανέδειξε στο άμεσό του περιβάλλον ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου. Αυτούς ήθελε, αυτούς επέλεξε, όπως



τόνισα και προηγουμένως και αυτούς ανέδειξαν παράλληλα ή μετά τα διαπλεκόμενα συμφέροντα του συστήματος, του αστικού συστήματος φυσικά. Το έκανε κατά λάθος; Δεν ήξερε τι «φίδια» έβαζε στον κόρφο του, όπως λέει και ο λαός; Ήταν τελικά τόσο ανόητος ή αφελής, να μην μπορεί να κρίνει τους ανθρώπους και να προβλέψει τις ενέργειές τους; Ένας άνθρωπος, τον οποίο προσωπικά χαρακτηρίζω μεγαλοφυή; Αλλά και κατά γενική ομολογία; Γιατί άραγε; Το ερώτημα αυτό είναι εύκολο να απαντηθεί. Γιατί ήταν υποτακτικά ή έπαιζαν το ρόλο του υποτακτικού, για λόγους προσωπικής, καιροσκοπικής στρατηγικής από δικής τους πλευράς, για να μην πω κάτι χειρότερο. Αυτούς ήθελε και ο ίδιος και το αστικό σύστημα με αυτά τα χαρακτηριστικά. Δηλαδή όπως συνηθίζω να λέω και να γράφω: Κλέφτες, απατεώνες, ληστές, λωποδύτες, καιροσκόπους, τυχοδιώκτες, σοσιαλιστές, παλαιοκομματικούς και νέο-παλαιοκομματικούς, αετονύχηδες και τελικά πολυπολιτισμικούς εθνομηδενιστές Ανθέλληνες, συνειδητούς ή ασυνειδητούς καταστροφείς της πατρίδας μας, όπου στην πυραμίδα δεσπόζουν ο Κώστας Σημίτης και ο γιός του Γιώργος Παπανδρέου. Να τον υπηρετούν δηλαδή, χωρίς καμία αντίρρηση ή αντίσταση, όμως από την άλλη να τον υπονομεύουν, όταν μπορούσαν και όταν δεν ήταν πια σε θέση να αντιδράσει. Νόμιζε ότι όλους, όσους αναδείκνυε με αυτά τα χαρακτηριστικά, μπορούσε να τους ελέγχει και να τους χρησιμοποιεί κατά το δοκούν, δηλαδή ως μαριονέττες, αρκεί να υπηρετούσαν την εξουσιομανία του. Πιθανόν σ' αυτό, μπορεί να πει κάποιος αφελής, να υπερεκτίμησε τις ικανότητές του, θεωρώντας ότι είναι σε θέση να τους παίζει όλους εντός και εκτός Ελλάδας στα δάκτυλα του ενός χεριού, ως μεγάλος ταχυδακτυλουργός. Υπάρχει βέβαια στην περίπτωση αυτή και το ερώτημα για τον ελληνικό λαό και όχι μόνο για τα ηγετικά στελέχη. Γιατί αυτό που ισχύει γι' αυτά ισχύει το ίδιο γι' αυτόν τον λαό, τον πάντα προδομένο. Η απάντηση στο κρίσιμο αυτό ερώτημα είναι μία. Ο ελληνικός λαός άγεται και φέρεται από τον κάθε επιτήδειο, από δεξιά και αριστερά ανεξαιρέτως, που είναι σε θέση να τον παραπλανήσει και σε τελευταία ανάλυση να τον εκμεταλλευτεί. Κατά βάση η πλειονότητα του ελληνικού λαού, λόγω της ιστορικής του διαδρομής, κυρίως κατά την διάρκεια της Τουρκοκρατίας και των αβάσταχτων δεινών με την μικρασιατική καταστροφή και τον εμφύλιο, γίνεται εύκολα αντικείμενο καταπίεσης και εκμετάλλευσης. Φαίνεται ότι δεν του επέτρεψαν να φτάσει στην ωρίμανση εκείνη, που θα του άφηναν περιθώρια και του έδιναν την δυνατότητα να απαλλαγεί από την εξάρτηση οποιασδήποτε μορφής, είτε από δεξιά είτε από αριστερά, είτε από τους εγχώριους δυνάστες, είτε από τους εξωχώριους. Ήθελαν να τον έχουν πάντοτε υποχείριο. Μια τέτοια παραδοχή φυσικά δεν είναι αποδεκτή και ανεκτή από τον καθένα, γιατί τον υποβιβάζει σε μεγάλο βαθμό και τον κάνει ανίκανο να αντιληφθεί ο ίδιος το συμφέρον του κοινωνικού συνόλου και το δικό του μέσα σ' αυτό. Δεν είναι όμως του παρόντος μια τέτοια ανάλυση.

Απλώς κάνω μια απαραίτητη επισήμανση για μια ανάλυση που θα ακολουθήσει ολοκληρωμένα στο μέλλον.

Στο σημείο αυτό πρέπει να ομολογήσω ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου με απάτησε και με εκμεταλλεύτηκε κι εμένα, έως ένα βαθμό. Εδώ όμως εξαπάτησε τον θεωρητικό της Αριστεράς Νίκο Πουλιαντζά, τον μεγάλο επαναστάτη Πάμπλο (Μιχάλη Ράπτη) και μια πλειάδα διεθνούς φήμης επιστήμονες, πολιτικούς και διανοούμενους στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ποιος ήμουν εγώ μπροστά τους; Μια σταγόνα στον Ωκεανό. Ένας, όπως θέλω να πιστεύω, αγνός αγωνιστής, που δεν μπορούσε να διανοηθεί τέτοια εφιαλτικά σενάρια, που ούτε η φαντασία δεν μπορούσε να τα συλλάβει. Όμως μια ειδοποιό διαφορά έχω με όλους αυτούς και πολλούς άλλους, που αποτελεί ελαφρυντικό για την στάση μου, αν το θεωρήσει κανείς ελαφρυντικό: Άσκησα από την πρώτη στιγμή ίδρυσης του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ αυστηρή κριτική σε όλες τις αυταρχικές μεθοδεύσεις του Ανδρέα Παπανδρέου, χωρίς να λογαριάζω τις συνέπειες για το πρόσωπό μου. Υπάρχουν τα γραπτά ντοκουμέντα που το επιβεβαιώνουν. Παραιτήθηκα όταν έκλεισε ερμητικά ο δρόμος κάθε δημοκρατικής αντιπαράθεσης μέσα στο κίνημα και το δίλημμα ήταν: Είτε υποτάσσεσαι τελείως στην εξουσία, με όλα τα προνόμια που αυτή σου παρέχει, και συμμετέχεις στο έγκλημα ή αποχωρείς και υφίστασαι προσωπικά και για την οικογένειά σου όλες τις βαριές συνέπειες αυτής της πράξης σου. Η δημοκρατική μου ευαισθησία δεν μου επέτρεπε να παίξω για λόγους ατομικού συμφέροντος τον ρόλο του υποτακτικού. Ίσως για την πλειονότητα στην Ελλάδα λόγω αντιδημοκρατικής παράδοσης των κομμάτων, δεξιών και αριστερών, να μην έχει και τόσο μεγάλη σημασία η δημοκρατία. Εξ ου και τα περισσότερα προβλήματα. Είναι όμως από την ιστορία αποδεδειγμένο ότι τα μεγαλύτερα εγκλήματα στην ανθρωπότητα συνέβησαν με την κατάργηση της δημοκρατίας και των δημοκρατικών ελευθεριών. Δεν είναι τυχαία η δήλωση του Κορνήλιου Καστοριάδη που, ασκώντας κριτική στα αυταρχικά καθεστώτα του υπαρκτού σοσιαλισμού και όχι μόνο, διατύπωσε ως αξίωμα: *«Το αίτημα ενός πραγματικού εκδημοκρατισμού, όχι ως απλής διαδικασίας, αλλά ως θεμελιώδους καθεστωτικού μετασχηματισμού, καθίσταται περισσότερο επιτακτικό από ποτέ»*. Αυτό το αίτημα για το κατεστημένο, οποιουδήποτε πολιτικού χρώματος στην Ελλάδα είναι απαράδεκτο, γιατί θα δημιουργούσε προϋποθέσεις ανατροπής του.

Ο καθεστωτικός μετασχηματισμός, βασισμένος στον πραγματικό εκδημοκρατισμό μιας κοινωνίας, δημιουργεί τις προϋποθέσεις να πάρει ο λαός τις τύχες στα χέρια του. Κάτι που δεν το θέλουν όσοι ασκούν εξουσία για τον εαυτό τους, δηλαδή ως αυτοσκοπό. Πολλοί ομνύουν στον «ώριμο και περήφανο λαό», για να τον εκμεταλλεύονται ασύστολα και όσο τον

παινεύουν τόσο μεγαλύτεροι υποκριτές είναι. Ο λαϊκισμός τους παράλληλα «σπάει» κόκκαλα.

Δεν πρέπει να ξεχνούμε ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου, τελείως αντιδημοκρατικά, διέγραφε ή κατέβαζε από το τραίνο, όπως ήταν η προσφιλής κυνική έκφραση τότε, ή ανάγκαζε σε παραίτηση, αξιόλογες προσωπικότητες εγνωσμένου κύρους, που και ήθος αδιαμφισβήτητο είχαν και ικανότητες μεγάλες, να προσφέρουν ανιδιοτελώς στην πατρίδα, αλλά δεν ήθελαν να συμβιβαστούν και υποταχτούν ως υποτακτικά στην αυθαίρετη και αυταρχική θέληση του ίδιου. Έβλεπαν ότι οι αντιδημοκρατικοί τρόποι και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούσε, κυρίως με το κριτήριο της αναξιοκρατίας, θα οδηγούσαν στην καταστροφή και δεν ήθελαν να είναι συμμετοχοί στο έγκλημα. Ανάμεσα στα γνωστά ονόματα, για να αναφέρω μερικά μόνο παραδείγματα, που σήμερα μπορεί να μην τα θυμάται κανείς, είναι ο καθηγητής Σάκης Καραγιωργας, τον οποίο χαρακτηρίζω ως πρότυπο ανθρώπου, δασκάλου και αγωνιστή και τον οποίο διέγραψε ο Ανδρέας Παπανδρέου με τον πιο επαίσχυντο τρόπο, καθώς και ο καθηγητής Μανώλης Δρεττάκης, που, «αηδιασμένος», όπως πιστεύω, από την υποκριτική στάση του Ανδρέα Παπανδρέου και τις απαράδεκτες μεθοδεύσεις του, παραιτήθηκε λόγω αξιοπρέπειας και δημοκρατικής ευαισθησίας και από το υπουργείο Οικονομίας και από την βουλευτική του έδρα και από μέλος του ΠΑΣΟΚ το 1982. Μία σπάνια συνέπεια, που για ελάχιστους ίσως αποτελεί παράδειγμα. Οι διαγραφές από την άλλη με διάφορες αντιδημοκρατικές, σταλινικές κατά βάση πρακτικές, δεν ήταν μεμονωμένες. Κατά καιρούς διέγραφε τα περισσότερα στελέχη του ΠΑΚ, που σε ανύποπτο χρόνο πάλεψαν εναντίον της χούντας (όχι φυσικά ότι όλοι ήταν άγιοι, γιατί ορισμένοι συνέργησαν με τον Ανδρέα Παπανδρέου μέσω της γνωστής μεθόδου «σαλαμοποίησης» για την διαγραφή των άλλων και τελικά ήρθε και η δική τους σειρά), τα νεαρά στελέχη της ΠΑΣΠ κατά χιλιάδες, γιατί ως νεολαίοι ήθελαν να διατηρήσουν την επαναστατικότητα τους, την Δημοκρατική Άμυνα, σχεδόν στο σύνολό της, εκτός από εκείνους που «υπέγραψαν δήλωση μετανοίας», επέστρεψαν και πήραν αξιώματα κατόπιν (βλ. Μελίνα Μερκούρη κ.λπ), τους Τροτσκιστές και άλλες ομάδες που διαφώνησαν με τον αντιδημοκρατικό τρόπο που αντιμετώπιζε τις διαφωνίες. Βασικά διέγραφε όσους νόμιζε ότι υπονομεύουν την εξουσία του. Η πραγματικότητα αυτή είναι αμείλικτη!

Η ιδεολογικοπολιτική αντιπαράθεση αντικαταστάθηκε από διοικητικά μέτρα. Τελικά ο Ανδρέας Παπανδρέου δημιούργησε με όλες αυτές τις αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις ένα προσωποπαγές, αρχηγικό κόμμα, με κατ' επίφαση εσωκομματική δημοκρατία. Ακόμα ηχεί στ' αυτιά μου ο υποκριτικός και φαρισαϊκός του ισχυρισμός: *«Είναι αδύνατο να επαγγέλ्लεσαι δημοκρατία για το έθνος κι εσύ να μην την εφαρμόζεις ο ίδιος μέσα στους κόλπους σου, στους*

κόλπους του κόμματος ή του κινήματός σου».<sup>8</sup> Πώς μπορεί να ξεχάσει κανείς και το περίφημο σύνθημα του Ανδρέα Παπανδρέου: «*Το ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση, ο λαός στην εξουσία*»! Στην πράξη έκανε το αντίθετο απ' αυτό που διακήρυττε στην θεωρία, κατά το «*δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν εκράτεις*».

Όταν πια μετά το προσυνέδριο του ΠΑΣΟΚ το 1977 εδραιώθηκε η προσωποπαγής, αυταρχική δομή της οργάνωσης, την οποία είχα καταπολεμήσει επί ΠΑΚ και ΠΑΣΟΚ, και το ερώτημα που έπρεπε να απαντήσει το κάθε στέλεχος του Κινήματος ήταν: Είτε υποτάσσεσαι, υπηρετώντας την προσωπική σου στρατηγική, δηλαδή μεταβαλλόμενος σε όργανο πια, για να εξασφαλίσεις το προσωπικό σου άνομο συμφέρον, είτε παραιτείσαι, κρατώντας τα οράματα, τις αρχές και αξίες της διακήρυξης της 3<sup>ης</sup> του Σεπτεμβρίου. Τότε παραιτήθηκα κι εγώ, καταγράφοντας στην παραίτησή μου το 1977, που ήταν ολόκληρο βιβλίο με τίτλο *ΠΑΚ – ΠΑΣΟΚ, μύθος και πραγματικότητα*, όλη την παρακμιακή πορεία της Ελλάδας, με αφορμή και αιτία την πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου και του ΠΑΣΟΚ και όχι μόνο φυσικά. Δεν του έκανα το χατίρι να με διαγράψει ή να μεταβληθώ σε δημοκρατικό άλλοθι, όπως το έπραξε με τον Μιχάλη Χαραλαμπίδη και με άλλους παλιούς και νέους συντρόφους, που τον πίστεψαν και ίσως ακόμη πιστεύουν στην μοναδική προσφορά του για τον τόπο, σε αντίθεση με όλους τους άλλους πολιτικούς. Ο τελευταίος μάλιστα, όπως και άλλοι, μάλλον ρομαντικοί, ισχυριζόταν επανειλημμένα ότι όλοι οι άλλοι φταίνε για την κατάντια του ΠΑΣΟΚ, εκτός από τον Ανδρέα Παπανδρέου. Για την ιστορία είναι ίσως σημαντικό να προσθέσω παρεμπιπτόντως ότι στο μεν «*αδιάφθορον του χαρακτήρα*» είμαστε όμοιοι, όπως κρίνω υποκειμενικά, στις δε εκτιμήσεις προσώπων και πραγμάτων διαφορετικοί. Και το λέγω αυτό μετά λόγου γνώσεως, χωρίς υποκριτική ταπεινοφροσύνη.

## **II. Ιστορική αναδρομή για τα αίτια της κρίσης στην Ελλάδα**

Ο φιλόσοφος Ισοκράτης πολύ σωστά ισχυριζόταν ότι πρέπει «*όταν σκέφτεσαι , να έχεις τα πεπραγμένα σαν παράδειγμα για τα μέλλοντα*».<sup>9</sup> Με αυτήν την έννοια πρέπει να ανατρέχεις στα παρελθόντα και εκτιμώντας τα να προβλέπεις και δημιουργείς το μέλλον, έχοντάς τα ως παράδειγμα, άλλα προς μίμηση και άλλα προς αποφυγή.

---

<sup>8</sup> Συνέντευξη του Ανδρέα Παπανδρέου στην εφημερίδα «Τα νέα», 8.10.1974.

<sup>9</sup> Ισοκράτης, προς Δημόνικο, 34.

Ήδη από τις αρχές της μεταπολίτευσης κατέγραφα, με βάση τις πολιτικές εξελίξεις και κυρίως τις αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις του Ανδρέα Παπανδρέου, την παρακαμιακή πορεία της χώρας μας, αναλύοντας κυρίως τα τεκταινόμενα στο ΠΑΣΟΚ εκείνης της εποχής.<sup>10</sup>

Αυτή η κρίση που βιώνουμε τώρα με τόσο δραματικό τρόπο είναι η κορυφή του παγόβουνου, όπως συνηθίζουμε να λέμε, που αποτελεί το μικρό μόνο μέρος μιας τραγικής αλήθειας που κρύβεται στο βάθος της μεταπολίτευσης.

Η σημερινή κρίση έχει την προΐστορία της, που ξεκινά βασικά από την αρχή της μεταπολίτευσης (για να μην πάμε πιο πίσω) κι όχι από το 2009, επωάζεται και εκτρέφεται ως καρκίνος με τις κυβερνήσεις ΠΑΣΟΚ και Νέας Δημοκρατίας όλο αυτό το χρονικό διάστημα έκτοτε και καταλήγει στο συγκεκριμένο αποτέλεσμα, που βιώνουμε σήμερα.

Δεν προήλθε με άλλα λόγια ως «κεραυνός εν αιθρία», ούτε τα τελευταία πέντε ή δέκα χρόνια, όπως θέλουν να την παρουσιάζουν οι διάφοροι επιτήδευοι ή ανίδεοι, για να μην είμαστε και απόλυτοι, που διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, δηλαδή τα πολιτικά κόμματα και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης στην πλειοψηφία τους (Μαζικής Αποβλάκωσης και Αποχαύνωσης ή εκμαυλισμού τα αποκαλώ προσωπικά), που κατέχει η οικονομική και πολιτική ελίτ της χώρας, τα γνωστά τζάκια και οι γνωστοί και μη εξαιρετέοι κρατικοδίαιτοι «νταβατζήδες», που κόπτονται υποτίθεται στα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα που κατέχουν υπέρ του δύστυχου, καταφρονημένου και εξαθλιωμένου λαού, ενώ στην ουσία αποτελούν μαζί με τα χρεοκοπημένα και φαύλα πολιτικά κόμματα της μεταπολίτευσης, τους κύριους υπαίτιους αυτής της καταστροφικής πορείας, βέβαια προς ίδιον όφελος.

Στο σημείο αυτό φυσικά υπεισέρχεται το πρόβλημα της αξιολόγησης των ευθυνών, όχι μόνο των πολιτικών αλλά και των πολιτών. Ποια δηλαδή είναι η ιεράρχηση των ευθυνών; Έχουν οι Έλληνες πολίτες την ίδια ευθύνη με όσους άσκησαν εξουσία, όπως κόμματα, συνδικάτα, δημόσιοι οργανισμοί, ΜΜΕ κ.λπ. Έχουν λιγότερη αναλογικά, δεν έχουν καμία ευθύνη, ενώ εκλέγουν αντιπροσώπους τους στην βουλή που δεν αξίζουν και τους προδίδουν και από πάνω, και το «έγκλημα» γίνεται κατ' εξακολούθηση; Ασφαλώς ισχύει στην περίπτωση αυτή αναμφίβολα το του Ισοκράτους: «*Το της πόλεως όλης ήθος, ομοιούται τοις άρχουσιν*». Για να μην ξεχνούμε και την λαϊκή παροιμία: Όμοιος ομοίω αεί πελάζει...

Όμως εκ προοιμίου θα πρέπει να τονίσουμε ότι το ψάρι βρωμάει πρώτα από το κεφάλι. Και στην κορυφή της ιεραρχίας εντοπίζονται όσοι άσκησαν εξουσία είτε άμεσα είτε έμμεσα.

---

<sup>10</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *ΠΑΚ – ΠΑΣΟΚ, μύθος και πραγματικότητα*, εκδ. «Διάλογος», Μάιος 1977 και *Δημοκρατικός Σοσιαλισμός ή το όραμα του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ και η εφαρμογή του στην πράξη*, εκδ. «Εναλλακτικές εκδόσεις», Αθήνα 2006, καθώς και το *Ο μύθος του Ανδρέα ή οι θεωρητικές βάσεις της Ένωσης Κέντρου, του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ και η πρακτική τους κατάληξη*, εκδ. «Εναλλακτικές εκδόσεις», Αθήνα 2007.

Όσοι υπηρέτησαν αυτό το σύστημα, συμπολίτευση και αντιπολίτευση και κατείχαν θέσεις και αξιώματα στον εξουσιαστικό, προπαγανδιστικό και ιδεολογικό μηχανισμό του κράτους, που μας οδήγησε εδώ που βρισκόμαστε αυτή τη στιγμή. Δυστυχώς ο ελληνικός λαός δεν έτυχε ηγεσίας, τουλάχιστον άξιας της ιστορίας του.

Αναλογικά ο Ανδρέας Παπανδρέου, ως μεγαλοφυΐα, είχε αυτή τη δυνατότητα, όμως για το κακό: «*Αριστερή φρασεολογία και δεξιά πολιτική πρακτική*», όπως έγραφα στην παραίτησή μου από το ΠΑΣΟΚ το 1977. Εκμαύλισε και εκφύλισε την πλειοψηφία του «ώριμου και περήφανου» ελληνικού λαού, όπως το εκθείαζε υποκριτικά και λαϊκίστικα (και δεν ήταν ο μόνος) και κατάφερε μέσω του παρασιτικού καταναλωτικού μοντέλου και της συνακόλουθης διαφθοράς, να καταλαμβάνει και να νέμεται την εξουσία. «*Οι Έλληνες είχαν ξεχάσει την δωρική λιτότητα, ενέδωσαν, επηρεασμένοι από το κατοχικό σύνδρομο της ανέχειας, στην καλοπέραση*», όπως λέει ο ίδια η Δήμητρα Παπανδρέου στην σ. 308 του βιβλίου της. Ποιος όμως τους οδήγησε να ξεχάσουν την δωρικότητα, δεν μας το αναλύει. Το λέει όμως ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου, για να δικαιολογήσει την πολιτική της καταστροφικής, παρασιτικής πολιτικής του, όπως θα αναφέρω κατωτέρω, παραθέτοντας μια στιχομυθία του ίδιου με τον καθηγητή Τζέιμς Πέτρας, που είχε κληθεί στην Ελλάδα για να βοηθήσει την «αλλαγή».

Ο Ανδρέας Παπανδρέου, μια προσωπικότητα που με καταπληκτική ευφυΐα χρησιμοποίησε την γνώση της παγκόσμιας πολιτικής σκηνής και των πολιτικών συσχετισμών, κυρίως της πολιτικής των ΗΠΑ, που καθόριζε σε παγκόσμια κλίμακα τις εξελίξεις στον κόσμο, γνώριζε πολύ καλά ότι η ακόρεστη φιλοδοξία του για την κατάκτηση και τη νομή της εξουσίας ήταν δυνατό να ευοδωθεί μόνο, αν εξασφάλιζε τον προσεταιρισμό και συμβιβασμό ολόκληρης της Αριστεράς, τόσο της ανανεωτικής όσο και της παραδοσιακής.<sup>11</sup> Ούτως ή άλλως είχε ήδη διαλύσει και ενσωματώσει την Ένωση Κέντρου στο νέο πολιτικό σχήμα, αλλά ακόμη και τμήματα καιροσκοπικά της δεξιάς. Το μόνο που έλειπε στην εξουσιομανία του ήταν οι ψήφοι της Αριστεράς.

Αφού απομάκρυνε με τη μέθοδο της σαλαμοποίησης τα περισσότερα αξιόλογα στελέχη του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ, με αντιδημοκρατικές, αυταρχικές και καθαρά διοικητικές μεθόδους, προσεταιρίστηκε την Αριστερά, χωρίς να υπάρχουν εμπόδια από μέρους της, καθότι η ίδια τα εφάρμοζε ανέκαθεν και δεν είχε ευαισθησία σε θέματα δημοκρατίας -και θα λέγαμε έναν δημοκρατικό πολιτισμό,- ώστε να την ενδιαφέρει ο σφαγιασμός συνεπών σοσιαλιστών από τον Ανδρέα Παπανδρέου και να αντιδράσει αναλόγως. Το φαινόμενο αυτό ούτε την

---

<sup>11</sup> Βλ. άρθρο μου γύρω από το θέμα των προσεταιρισμένων κα συμβιβασμένων, έτσι όπως τους χαρακτήρισε ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου. Ο τίτλος του άρθρου: «*Οι προσεταιρισμένοι και συμβιβασμένοι*»,

απασχόλησε ούτε θεώρησε ότι την αφορούσε, γιατί τις περισσότερες φορές, λόγω της σταλινικής της νοοτροπίας και παράδοσης, βαθιά και ανεξίτηλα χαραγμένη στη φύση της (στο DNA της), το αγνοούσε.

Με την πολιτική που εφάρμοσε ο ίδιος, δηλαδή καταργώντας όλους τους εμφυλιοπολεμικούς και διχαστικούς νόμους και διατάξεις, την αναγνώριση της εθνικής αντίστασης και την άριστη συνεργασία του με την πρώην Σοβιετική Ένωση για να ελέγχει έμμεσα την ανανεωτική και παραδοσιακή αριστερά, κατάφερε όχι μόνο να την προσεταιριστεί, αλλά επιπλέον να την εντάξει και ενσωματώσει κατά το μάλλον ή ήττον στο κομπραδόρικο αστικό σύστημα, με πρότυπο και δόλωμα το παρασιτικό καταναλωτικό μοντέλο που εφάρμοσε.

Ήξερε πολύ καλά, γιατί ήταν πανέξυπνος, χρησιμοποιώντας τους Έλληνες ως μαριονέττες, ότι η Αριστερά είναι επιρρεπής στην ενσωμάτωσή της στην κοινωνία της κατανάλωσης, την οποία είχε στερηθεί δεκαετίες ολόκληρες. Το είχε προγραμματίσει και ανακοινώσει μάλιστα και στον Τζέιμς Πέτρας σε μια συζήτησή τους. Γράφει ο Τζέιμς Πέτρας σχετικά: *«Όταν του απάντησα πως εκλέχτηκε για να αλλάξει το σύστημα, ακριβώς λόγω αυτής της κρίσης και πως όταν αποκατασταθεί ο καπιταλισμός η πολιτική και οικονομική αντιπολίτευση θα είναι πιο σθεναρή, ανταπάντησε ότι «η οικονομία είναι πολύ αδύναμη για να στηρίξει ένα σοσιαλιστικό καθεστώς» και πρόσθεσε πως «η εργατική τάξη ενδιαφέρεται μόνο για την κατανάλωση και όχι για επενδύσεις στον εκσυγχρονισμό της οικονομίας».*

Και συνεχίζει λέγοντας: *«Στην πράξη ο Α. Παπανδρέου αποκατέστησε τον καπιταλισμό, παρά τις συνθήκες κατάρρευσης που αυτός αντιμετώπιζε, αυξάνοντας προοδευτικά, το δημόσιο χρέος [...] Ο Παπανδρέου χρησιμοποίησε τις μεταβιβάσεις της ΕΟΚ για να εξαγοράσει ψήφους μέσω επιδοτήσεων στους αγρότες, βραχυπρόθεσμων κερδών στις αμοιβές των εργαζόμενων και τεράστιων παραγραφών χρεών και δανείων που παρείχε στις επιχειρηματικές ελίτ. Τα ελλείμματα και τα χρέη αυξήθηκαν, ενώ ο παραγωγικός μηχανισμός μαράζωσε προκειμένου να στηρίξει την κατανάλωση. Η κηδεμονία ήταν η “εναλλακτική” λύση που επέλεξε ο Παπανδρέου αντί για το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό. [...] Ενώ ενώπιον μαζικών συγκεντρώσεων ο κατάγγελλε το ΝΑΤΟ, διαβουλευόταν σε εβδομαδιαία βάση με τον πρόεδρο των ΗΠΑ [...]. Κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων της διακυβέρνησής του (1982-1984) όταν διηύθυνα το Κέντρο Μεσογειακών Σπουδών και ήμουν ανεπίσημος σύμβουλός του, έφευγα από την πίσω πόρτα του σπιτιού του στο Καστρί, την ώρα που από την μπροστινή έμπαινε ο πρόεδρος των ΗΠΑ».*

Τον Κώστα Σημίτη χαρακτηρίζει με τα χειρότερα λόγια. Για τον γιό του Γεώργιο Παπανδρέου αναφέρει ανάμεσα στα άλλα και τα εξής: *«Ο Γιώργος Παπανδρέου παρέδωσε τα*

κλειδιά της εξουσίας στους υπερατλαντικούς ιμπεριαλιστές επιτηρητές του».<sup>12</sup> Σήμερα και μετά τις συνέπειες της κρίσης θα μιλάμε όχι μόνο για τους υπερατλαντικούς, αλλά και τους ατλαντικούς, κυρίως Γερμανούς, κλειδοκράτορες.

Ήξερε πολύ καλά ότι η Αριστερά μια ζωή στο περιθώριο και εκτός εξουσίας, κατατρεγμένη, κυνηγημένη και εξαθλιωμένη, θα έπεφτε εύκολη λεία των θελγέτρων μιας καταναλωτικής κοινωνίας, αλλά και της συμμετοχής της σε μια μορφή εξουσίας, από την οποία ήταν διαρκώς αποκλεισμένη. Μια τέτοια παμπόνηρη και επιτελικά σχεδιασμένη πολιτική δεν ήταν σε θέση να αντιληφθεί και συνειδητοποιήσει η Αριστερά, που στην αρχή, μα ακόμη έως τώρα πιστεύει, όπως πιστεύουν και πολλοί που ευνοήθηκαν από την «αλλαγή» που δημιούργησε ο Ανδρέας Παπανδρέου, ότι επί Παπανδρέου «φάγαμε ψωμί», χωρίς να ομολογούν ότι έφαγαν με τα δανεικά το ψωμί των παιδιών μας.

Εντάχθηκε λοιπόν ψυχή τε και σώματι, όπως λέει και ο λαός, στο καταναλωτικό μοντέλο μετά μανίας και «βουλιμίας» και με τον τρόπο αυτό ασπάστηκε τα καπιταλιστικά πρότυπα που ως ανώτατη αξία θεωρούν το χρήμα και ό,τι αυτό συνεπάγεται. Ούτε λίγο ούτε πολύ ένα μεγάλο κομμάτι της Αριστεράς, μαζί με όλες τις «προοδευτικές» δυνάμεις επέπεσε πάνω στο κράτος και το καταλήστεψε. Μόνο οι διορισμοί στο δημόσιο είχαν τη μορφή χιονοστιβάδας. Πέρα από τους διορισμούς στις διάφορες ΔΕΚΟ, που μαζί με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, αποτέλεσαν τις γνωστές διεφθαρμένες συντεχνίες. Η πλειοψηφία της Αριστεράς και των άλλων «προοδευτικών» δυνάμεων βολεύτηκε τελικά στο κράτος. Η αξιοκρατία εξαφανίστηκε ακόμη και ως έννοια!

Δεν είναι συνεπώς τυχαίο το γεγονός πώς φτάσαμε στο ΔΝΤ, όπως δεν είναι τυχαίο πώς κατέρρευσε ο υπαρκτός σοσιαλισμός. Πολλοί ειρωνικά αποκαλούν την Ελλάδα του κρατισμού ως το τελευταίο κράτος του υπαρκτού και στην ουσία «ανύπαρκτου» σοσιαλισμού. Όσοι από τους Έλληνες φορολογούμενους προσπάθησαν να κρατήσουν την αξιοπρέπειά τους και να μην μπουκ στο «μεγάλο φαγοπότι» πλήρωσαν, όπως λέει ο λαός, τα σπασμένα.

Με τη διεθνή κρίση, που έπληξε περισσότερο οδυνηρά την Ελλάδα και την υπαγωγή μας στο ΔΝΤ, αρχίζει η Αριστερά και αντιλαμβάνεται (αν αντιλαμβάνεται) το έγκλημα που είχε συντελεστεί όλα αυτά τα χρόνια, για το οποίο δεν ήταν καθόλου άμοιρη.<sup>13</sup> Αρκεί να

---

<sup>12</sup> Βλ. Τζέιμς Πέτρας, συνέντευξη στην εφημ. «Αντιφωνητής», 5 Απριλίου 2010.

<sup>13</sup> Ούτως ή άλλως η παλιά γνωστή παραδοσιακή ταξική διάκριση σε αριστερά και δεξιά έχασε το νόημά της, αν το είχε και ποτέ. Η νέα διάκριση αφορά τους έχοντες και κατέχοντες από την μια μεριά και τα φτωχά και καταφρονεμένα λαϊκά στρώματα από την άλλη. Οι όροι πια χρησιμοποιούνται απλώς συμβατικά.



θυμηθούμε ότι συναγωνιζόταν και πλειοδοτούσε έως και χθες για μεγαλύτερα μεροκάματα, μισθούς και συντάξεις, που όλα αυτά και πολλά άλλα καλύπτονταν από τα δανεικά και από το συσσωρευόμενο δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, χωρίς να αντιλαμβάνεται και να αναλογίζεται, πώς ήταν δυνατό να μοιράζεται μια πίτα, η οποία φτιάχτηκε από δανεικά. Ή το χειρότερο το ήξερε και δεν αντιδρούσε, γιατί έτσι την βόλευε. Πράγμα ακόμη χειρότερο. Η μέθη της καταναλωτικής αποκτήνωσης διαστρέβλωσε τα αντανακλαστικά της, όλη αυτή την περίοδο της τεχνητής και δανειακής ευδαιμονίας, που καταλήγει να υποθηκεύει το μέλλον των παιδιών μας. Εδώ εστιάζεται και ένα μέρος της αναξιοπιστίας και ανικανότητάς της.<sup>14</sup> Θα αναρωτηθεί κανείς ακόμη, γιατί γίνεται τόση αυστηρή κριτική στην Αριστερά. Απλούστατα, γιατί η πολιτική της δεξιάς ήταν και είναι γνωστή. Δεν είναι γνωστή και δεν έχει γίνει συνείδηση και δεν έχει αναλυθεί, για να γίνει συνείδηση, όπως θα 'πρεπε να είναι η πολιτική της Αριστεράς. Υπάρχουν τα γνωστά ταμπού, δηλαδή όποιος κάνει κριτική στην Αριστερά είναι αντιμαρξιστής ή αντικομμουνιστής ή το ολιγότερο αντιδραστικός ή συντηρητικός ή, το χειρότερο, αμφισβητεί το «ηθικό της πλεονέκτημα ως αριστερά».

Δύσκολο να αναλογιστεί κανείς και να παραδεχτεί ότι η κριτική μπορεί να έχει ένα θετικό πρόσημο. Δηλαδή να συμβάλει μέσω της κριτικής και αυτοκριτικής στο ξεπέραςμα της βαθιάς της κρίσης. Η ιδεολογική αυτή τρομοκρατία ωστόσο δεν μπορεί να μας κάμψει, για να κρύψουμε την αλήθεια και να μη τη διακηρύττουμε με παρρησία.<sup>15</sup>

Ακόμη και σήμερα στην πλειοψηφία της δεν έχει την αίσθηση της πραγματικότητας. Αριστεροί διανοούμενοι, που βρίσκονται σε θέσεις κλειδιά των ιδεολογικών μηχανισμών του συστήματος, του αστικού συστήματος, όπως ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οργανώσεις, υπηρετούν πιστά το κράτος της ρεμούλας και της αρπαχτής, που μας οδήγησε τελικά στο ΔΝΤ. Ο Η μεταπολίτευση γενικά δεν άφησε τίποτε όρθιο. Ορισμένοι βέβαια, πονηροί καιροσκόποι, βλέποντας το καράβι να καταποντίζεται, αφού απήλαυσαν πλουσιοπάροχα τα αγαθά της εξουσίας, την οποία υπηρέτησαν πιστά, το εγκαταλείπουν, θέλοντας να περισώσουν τα προνόμια και την υστεροφημία τους και ότι απέμεινε από την αξιοπρέπειά τους, αν ποτέ την είχαν κι' αυτήν.

---

<sup>14</sup> Ο Νίκος Κούνδουρος, που δεν «μασάει» τα λόγια του μιλάει για έναν λαό εκφυλισμένο: «Σας είπα, όμως, από την αρχή μια κουβέντα: ότι είμαστε ένας λαός ευνουχισμένος». Βλ. συνέντευξή του στην εφημερίδα «Δρόμος της Αριστεράς», 12.2.2011 με τίτλο: «*Η 'Σπίθα' είναι η ένωση των απελπισμένων Ελλήνων*». Σε αντίθεση με την άποψη αυτή θα αντιπαραθέσουμε αυτό που εκφράζει το τραγούδι του Ρίτσου: «*Τη Ρωμισούνη μη την κλαις ...*».

β) Ο Ανδρέας Παπανδρέου και οι επίγονοί του, κυρίως ο καλύτερος του μαθητής, ο Κώστας Σημίτης, συνέχισε τη φαουστική συναλλαγή, που αναφέραμε και στην περίπτωση του Ανδρέα Παπανδρέου. Η Αριστερά, προκειμένου να απολαύσει τα αγαθά της καταναλωτικής κοινωνίας, που προωθεί η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, πούλησε την ψυχή της στον μαμωνά.<sup>16</sup>

Αυτή είναι η σκληρή αλήθεια που δεν είναι σε θέση να την αντιμετωπίσει κατά πρόσωπο. Είναι απείρως δύσκολο να υπερβεί κανείς τον εαυτό του. Χρειάζεται επανάσταση. Και επανάσταση είναι τραυματική έννοια για την Αριστερά, που την απωθεί στο υποσυνείδητο, γιατί έχει λερωμένη τη φωλιά της.

Την βαθιά αιτία γι' αυτήν την κατάντια πρέπει να αναζητήσουμε στον εμφύλιο, αν κάνουμε αναγωγή στα αρχικά αίτια.<sup>17</sup> Διαμεσολαβητής ο Ανδρέας Παπανδρέου, που εκμαύλισε και τις αριστερές συνειδήσεις με θέσεις και αξιώματα. Δεν ήταν η οικονομία που αποφάσισε γι' αυτό, αλλά αυτός που είχε την πολιτική εξουσία, δηλαδή ο Ανδρέας Παπανδρέου. Ας το «χωνέψουμε» κάποια στιγμή, για να ξέρουμε που πατάμε. Πολύ αποκαλυπτική είναι μια τοποθέτηση της κ. Δήμητρας Παπανδρέου, για την στρατηγική που ακολουθούσε: «*Ο Ανδρέας Παπανδρέου μελετούσε την παγκοσμιοδυναμική εξέλιξη των συσχετισμών. Διάλεγε στρατόπεδο. Ανασυντασσόταν, όταν άλλαζαν οι συσχετισμοί*» (σ.416). Ο Ανδρέας Παπανδρέου, για να το πούμε παραστατικά, έπαιζε σκάκι στην εγχώρια και διεθνή σκηνή, για να κερδίσει εκείνα που υπηρετούσαν την εξουσιομανία του, την οποία ο Ευριπίδης

---

<sup>16</sup> Σε μια κριτική μου τοποθέτηση στο πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησα να ερμηνεύσω ότι το πρόβλημα δεν ήταν η καταναλωτική μανία, που προωθούσε τόσο ο ΣΥΡΙΖΑ όσο και το ΚΚΕ, ζητώντας συνεχώς αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις και διάφορα άλλα προνόμια, τα οποία δεν ήταν δυνατό να ικανοποιηθούν παρά μόνο με δανεικά. Βλ. άρθρο μου στο ιστολόγιό μου με τίτλο: *Το πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ*, στο κεφάλαιο «*Το καταναλωτικό πρότυπο, υπόδειγμα προς αποφυγή*» έγραφα ανάμεσα στα άλλα ενδεικτικά: «*Το καταναλωτικό πρότυπο που καλλιέργησε και εφάρμοσε το ΠΑΣΟΚ από την εποχή Ανδρέα Παπανδρέου ήταν επόμενο ότι θα δημιουργούσε και διαπλοκή και διαφθορά και σήψη, γιατί το καταναλωτικό πρότυπο συνδέεται άρρηκτα με τη διαπλοκή. Κυρίως σε μια κοινωνία που είναι επιρρεπής στην καταναλωτική αποκτήνωση, όπως έχει συμβεί στην Ελλάδα.*»

*Στην Ελλάδα μάλιστα τα πράγματα είναι ακόμη χειρότερα. Γιατί εδώ δε λειτούργησε και δεν πρόκοψε ούτε ο καπιταλισμός. Αν πραγματικά λειτούργουσε, όπως στις προηγμένες καπιταλιστικές χώρες του Βορρά, τότε φυσικά δεν θα καταλήγαμε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.*

<sup>17</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *Ο μύθος του Ανδρέα, ή οι θεωρητικές βάσεις της Ένωσης Κέντρου, του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ και η πρακτική τους κατάληξη*. εκδ. «Εναλλακτικές εκδόσεις», Αθήνα 2007. Στο κεφάλαιο 10, με τίτλο: Περίοδος μεταπολίτευσης και στην σ. 294 - 298 περιγράφω και εξηγώ, γιατί ο εμφύλιος συνετέλεσε στην κακοδαιμονία της μεταπολίτευσης που είχε ως κατάληξη την σημερινή κρίση. Αυτή η αναφορά μου δεν είναι η μοναδική. Ευκαιριακά και σε άλλα άρθρα μου αναφέρομαι στο συγκεκριμένο θέμα.

περιγράφει με διθυραμβικό και κυνικό τρόπο στην Τραγωδία Φοίνισσες: «*Θα έφτανα στ' αστέρια ψηλά, πέρα από του ήλιου την ανατολή, και στον Άδη θα κατέβαινα, για να μην χάσω την μεγαλύτερη θεά, την εξουσία, που δεν χαρίζω σε κανέναν*». Σε επίρρωση των ανωτέρω παραθέτω και την ετυμηγορία ενός αξιόλογου δημοσιογράφου και στελέχους της ΕΔΑ, ονόματι Πότη Παρασκευόπουλου, που σε άρθρο του, σταχυολογώντας μερικές κριτικές τοποθετήσεις από τις πολλές, έγραψε τα ακόλουθα: «*Ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν έχει συγκεκριμένη και σαφή ιδεολογία. Επιδιώξή του ήταν η κατάκτηση και άσκηση της εξουσίας. Ιδεολογίες, πολιτικές και προγράμματα τα προσάρμοζε στην μόνιμη αυτή επιδίωξη του. Προτιμούσε το μπαλκόνι από το βήμα της βουλής. Και τον ηγεμονισμό από τις δημοκρατικές και κοινοβουλευτικές διαδικασίες. Έβλεπε την πολιτική ως άσκηση της εξουσίας. Από τα πρώτα πολιτικά του βήματα. Λειτουργούσε ως ηγεμόνας και λιγότερο ως πολιτικός. Τον λάτρεψαν πολλοί. Και ακόμα περισσότεροι τον αποδέχτηκαν. Δεν αγάπησε κανέναν. Μόνο την εξουσία. Και ό, τι τον οδηγούσε σ' αυτήν. Διέγραφε και εκμηδένιζε πιστούς συνεργάτες του για μόνο τον λόγο, ότι δεν αποδέχονταν την αυθεντία του*».<sup>18</sup> Με μια φράση επιβεβαιώνει ο Πότης Παρασκευόπουλος αυτό που τονίζω συνεχώς: Ο Ανδρέας Παπανδρέου θυσίαζε τους πάντες και τα πάντα στο βωμό της εξουσίας.

Έτσι σκόρπισε τον πακτωλό των χρημάτων από τα ευρωπαϊκά ταμεία για την εξαγορά ψήφων, καταστρέφοντας παράλληλα την εγχώρια παραγωγή. Τον ενδιέφερε η εξουσία ως αυτοσκοπός και τίποτε πέραν τούτου, όπως και τους επιγόνους φυσικά.<sup>19</sup> Το αποτέλεσμα είναι αυτό που βιώνουμε σήμερα τόσο τραγικά. Ο πραγματικός εκσυγχρονισμός της οικονομίας και όχι ο αναχρονιστικός «εκσυγχρονισμός του Κώστα Σημίτη, χρειαζόταν κόπο, μόχθο, θυσίες, ήθος και ανιδιοτέλεια, που θα είχαν ενδεχομένως κάποιο κόστος, το οποίο όμως δεν ήταν πρόθυμος να αναλάβει ο ίδιος και οι επίγονοί του, για να βάλουν υγιείς βάσεις τόσο στην κοινωνία, όσο και στην οικονομία, όσο και στην πολιτική.

Θα άλλαζε τίποτε στην καταστροφική πορεία, αν είχαμε κάτω από τις ίδιες συνθήκες, δραχμή, αντί για ευρώ; Όχι φυσικά, είναι η απάντηση. Μήπως η δραχμή μας έκανε στο παρελθόν ή θα μας κάνει στο μέλλον πιο ηθικούς; Πιστεύει κανείς σε μια τέτοια θεωρία;

---

<sup>18</sup> Βλ. Πότης Παρασκευόπουλος, άρθρο στην Ελευθεροτυπία με τίτλο: «*Το φαινόμενο Ανδρέας, 35 πολυτάραχα χρόνια*», 16.10.1995.

<sup>19</sup> Μια εξαίρεση σε μικρό έστω βαθμό αποτελεί ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο νεότερος. Η στάση του στο Βουκουρέστι απέναντι στο ΝΑΤΟ, με την άρνησή του να ενταχθούν τα Σκόπια στο οργανισμό αυτό, πριν την λύση του ονόματος, η προσπάθεια υλοποίησης του αγωγού Νοβοροσίσκ, Μπουργκάς, Αλεξανδρούπολη του κόστισε την πρωθυπουργία και όχι μόνο. Σημαντικά ευνοϊκή ήταν και η στάση του απέναντι στο δημοψήφισμα στην Κύπρο το 2004.

Όλοι οι επίγονοι πρωθυπουργοί, μηδενός εξαιρουμένου, σε μεγάλο ή μικρό βαθμό, ακολούθησαν το καταστροφικό του μοντέλο. Και αυτό δεν ήταν άλλο από το παρασιτικό καταναλωτικό μοντέλο που εφάρμοσε στην Ελλάδα, όταν ανέλαβε την εξουσία. Το ονομάζουμε παρασιτικό, γιατί παρά τον πακτωλό των χρημάτων από την Ευρωπαϊκή Ένωση (τους Κουτόφραγκους, οι έξυπνοι υποτίθεται ήμασταν εμείς), βασίστηκε στον προγραμματισμένο και σχεδιασμένο δανεισμό, καταστρέφοντας παράλληλα κάθε παραγωγική βάση της πατρίδας μας, όπως θα αποδείξω κατωτέρω. Έκτοτε ζούσαμε μόνο με δανεικά. Και για να έχουμε άλλοθι, γιατί αρνούμαστε πεισματικά να παραδεχτούμε τα εγκληματικά μας λάθη και να διδαχτούμε απ' αυτά, για να βγούμε από την κρίση, τα ρίχνουμε στους ξένους. Πάντοτε οι άλλοι. Ποτέ εμείς. Έτσι «αποκτηνώθηκε» ο Έλληνας. Ευτυχώς όχι όλοι. Θα ήταν πολύ τραγικό, αν συνέβαινε τούτο. Όντως το φιλότιμο του Έλληνα και το αίσθημα αλληλεγγύης δεν εξέλειπε, λόγω παρακαταθήκης από τις παραδόσεις του έθνους, όταν ζει σε ακραία φαινόμενα. Ανήκει στα παράδοξα της ελληνικής ιδιοπροσωπίας.

Όμως οι συνέπειες δυστυχώς ήταν πολύ μεγαλύτερες γι' αυτούς που δεν συμμετείχαν στο φαγοπότι. Και σ' αυτό πήραν μέρος με άπληστη βουλιμία Έλληνες ψηφοφόροι από όλες τις παρατάξεις. Όχι μόνο δηλαδή από το ΠΑΣΟΚ και την Νέα Δημοκρατία: Αστοί, μεγαλοαστοί και «προλετάριου», συνδικαλιστές της δεξιάς και της αριστεράς, ψευτοδιεθνιστές και ψευτοεπαναστάτες, ψευτοαναρχικοί, ψευτο-αντιεξουσιαστές και ψευτοδιανοούμενοι υποκριτές της Αριστεράς, πιστοί υπηρέτες με το αζημίωτο του αστικού συστήματος, όπως τους χαρακτηρίζει με καυστικό τρόπο ο σοσιαλιστής διανοούμενος Κοστάντσο Πρέβε: *«Αν η ενσωμάτωση στο σύστημα των καταπιεζόμενων τάξεων συντελείται μέσω της μη ιδεολογικής, αλλά ευθέως καταναλωτικής τους αποσύνθεσης, η ενσωμάτωση των στρωμάτων των διανοουμένων πρέπει να περάσει μέσω της ιδεολογίας, διότι πρόκειται γενικώς περί αρπακτικών, και επιπλέον επιφανειακών και υποτελών...»*.<sup>20</sup> Η μέθοδος για την αποσύνθεσης της κοινωνίας ήταν γνωστή.

Εκείνοι, που με «νύχια και με δόντια» προσπάθησαν να κρατήσουν την αξιοπρέπειά τους, τους υπολογίζω χοντρικά στο ένα τρίτο των Ελλήνων πολιτών, που τότε (περίοδο παρασιτικής ευωχίας) ζούσαν στην ανέχεια, τώρα ζουν στην πλήρη εξαθλίωση! Κοντά στα ξερά, κήκαν, που λέει ο λαός, και τα χλωρά, χωρίς φυσικά να έχουν καμία ευθύνη. Δεν μπορούσαν να αναχαιτίσουν τον χείμαρρο της «αλλαγής». Όποιος ήταν εναντίον της

---

<sup>20</sup> Βλ, Κοστάντσο Πρέβε, *Κριτική ιστορία του Μαρξισμού*, εκδ. «ΚΨΜ», Αθήνα 2010, σ. 197.

«αλλαγής» στιγματιζόταν αμέσως ως αντιδραστικός, συντηρητικός, εμπαθής κ.λπ. Παλιά μου τέχνη κόσκινο τρομοκράτησης των αντιφρονούντων, για να σωπήσουν!

Εδώ εντοπίζεται ένα τεράστιο έγκλημα. Το να πληρώσεις, γιατί εγκλημάτησες, είναι δίκαιο, το να πληρώσεις και με το παραπάνω μάλιστα, χωρίς να φταις ο ίδιος, είναι έγκλημα καθοσιώσεως, για να χρησιμοποιήσουμε έναν ελαφρύ όρο.

Και όμως όλα αυτά συνέβησαν στην μεταπολίτευση και κυρίως μετά την άνοδο στην εξουσία του ΠΑΣΟΚ, γιατί το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου έβαλε τα θεμέλια της κακοδαιμονίας σε τελευταία ανάλυση.

### **III. Οι μαρτυρίες ανθρώπων υπεράνω υποψίας για τον Ανδρέα Παπανδρέου και την πολιτική του.**

Όπως τόνισα και στην εισαγωγή, θα επικαλεστώ, εκτός από τα δικά μου επιχειρήματα, που μπορεί κάποιος να μην τα αποδέχεται, για πολλούς και διάφορους λόγους, από τους οποίους μερικούς ανέφερα στα προηγούμενα, και τις μαρτυρίες ανθρώπων που γνώριζαν πολύ καλά τον Ανδρέα Παπανδρέου και ήταν στο άμεσο περιβάλλον του. Ορισμένοι μάλιστα υπήρξαν στενοί και πιστοί συνεργάτες και φίλοι του μια ζωή. Με την έννοια αυτή δεν είχαν κανένα απολύτως λόγο να του ασκήσουν αρνητική κριτική. Αντιθέτως μάλιστα. Επιλέγω φυσικά ορισμένες από τις καταθέσεις που γνωρίζω και που έγιναν γραπτώς γνωστές. Γιατί πολλά παραμένουν ακόμη στο σκοτάδι.<sup>21</sup>

Σημαντική είναι για τον χαρακτήρα και τις ικανότητες του Ανδρέα Παπανδρέου ως μαθητή η έκθεση του καθηγητή Ιωάννη Σταματάκου, με την οποία θα ξεκινήσω:

*Ο Ανδρέας Παπανδρέου «Υπήρξε άριστος εις πάντα τα μαθήματα. Το μόνον μειονέκτημά του, οφειλόμενον αφ' ενός εις κληρονομικότητα και αφ' ετέρου εις τους περί αυτόν παράγοντας της αγωγής, είναι ότι είναι πείσμων δημαγωγός, συνεπεία δε τούτου, αποφασίζει ενίοτε να καταφεύγει ενσυνειδήτως εις σοφίσματα ή και εις κενήν λογοκοπίαν. Πείσμα ωσαύτως, αλλά και εμπάθειαν τινά, δεικνύει και εν τη υποστηρίζει των πολιτικών και πολιτειακών του αντιλήψεων...Εάν η υγεία του τον βοηθήσει, ασφαλώς θα απασχολήσει το Πανελλήνιον μίαν ημέραν».*<sup>22</sup>

---

<sup>21</sup> Για παράδειγμα η Αγγέλα Κοκκόλα, που γνωρίζει άγνωστες πλευρές σε όλους μας του Ανδρέα Παπανδρέου, έγραψε βιβλίο για τον ίδιο και το ΠΑΣΟΚ, που με συμβολαιογραφική πράξη της θα εκδοθεί μετά από εξήντα χρόνια. Τότε θα μάθουμε πράγματα, για τα οποία θα τρίβουμε τα μάτια μας, όπως λέγεται.

<sup>22</sup> Ο κ. Σταματάκος δεν αναφέρεται τυχαία στην υγεία του Ανδρέα Παπανδρέου. Φαίνεται ότι από τότε του ήταν γνωστό ότι αρκετές φορές τον Ανδρέα Παπανδρέου έπιανε φοβερή κατάθλιψη.

Τάδε προφητικά έφη ο καθηγητής Ιωάννης Σταματάκος περί του Ανδρέα Παπανδρέου.<sup>23</sup> Σήμερα τους όρους «πείσμων δημαγωγός» και «σοφίσματα» θα τα αποκαλούσαμε μάλλον με τον όρο «λαϊκισμός» και «υποκρισία».

Ο δεύτερος, θα λέγαμε, που επεσήμανε τον καταστροφικό ρόλο του Ανδρέα Παπανδρέου, που θα ακολουθούσε με την άνοδό του στην εξουσία, ήταν ο εκδότης Βίκτωρ Παπαζήσης, στενός φίλος του Σάκη Καραγιώργα, μια προσωπικότητα με ήθος και αγωνιστικότητα, ο οποίος γνώριζε τον Ανδρέα Παπανδρέου και την πολιτική του πριν την δικτατορία. Από τότε δεν του είχε καμία εκτίμηση και εμπιστοσύνη. Αξίζει προς επίρρωση όλων των ανωτέρω να παραθέσω την μαρτυρία του, που αναφέρει σχετικά ο Βασίλης Φίλιας στο βιβλίο του: *Τα αξέχαστα και τα λησμονημένα*: Σε σύσκεψη της Δημοκρατικής Άμυνας στις 5.10.1974 με θέμα τη συνίδρυση του ΠΑΣΟΚ και με τη συμμετοχή της Δημοκρατικής Άμυνας, και την απόφαση της πλειοψηφίας για συνίδρυση, είπε ο Βίκτωρ Παπαζήσης, διαχωρίζοντας τη θέση του, τα εξής προφητικά: «Φεύγω από τη Δημοκρατική Άμυνα, διότι δεν συμφωνώ με τη συμμετοχή μας στην ίδρυση του ΠΑΣΟΚ. Χρειάστηκαν τεσσεράμισι χρόνια για να πειστώ ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι επικίνδυνος και αναξιόπιστος και σεις μου δώσατε τα στοιχεία γι' αυτό. Μου χρειάζεται περισσότερος χρόνος απ' ό,τι διαθέσαμε σ' αυτές τις συζητήσεις, και νέα πειστήρια, για να πεισθώ περί του αντιθέτου. Επικαλούμαι τη λογική ενός απλού επιχειρηματία (έστω και ενός μπακάλη), που δε δίνει περισσότερο από μια φορά βερεσέ. Εσείς δίνετε απεριόριστη πίστωση σ' έναν αποδεδειγμένα αναξιόπιστο πελάτη. Σας εύχομαι καλή τύχη και σας προειδοποιώ ότι σ' ένα χρόνο περίπου θα σας πετάξει σα στημένη λεμονόκουπα. Όχι πριν, διότι σας έχει ανάγκη για να στήσει την εικόνα του. Όχι μετά, διότι υπάρχει κίνδυνος να εδραιωθείτε».<sup>24</sup> Όπως τα είπε έτσι και εξελίχτηκαν τα πράγματα ακριβώς. Και ένα άλλο συγκλονιστικό, που εξομολογήθηκε για τον Ανδρέα Παπανδρέου ο στρατηγός Α. Παπατέρπος, ένας άνθρωπος ακέραιος, στον Βασίλη Φίλια πριν πεθάνει: «Είχες πολύ δίκιο για τον Ανδρέα Παπανδρέου. Άνοιξα τα μάτια μου, όταν σε κάποια στιγμή ειλικρίνειας μου είπε: “Η δικτατορία έφερε τη νεολαία πολύ αριστερά, χρέος και αποστολή μας είναι να την

---

<sup>23</sup> Απόσπασμα από έναν ελεύθερο χαρακτηρισμό του Ανδρέα Παπανδρέου, {ετών 16, μηνών 8, ημερών 16}, που συντάχθηκε από τον καθηγητή της Στ. τάξεως του Πειραματικού Σχολείου του Πανεπιστημίου Αθηνών, κ. Ιωάννη Σταματάκο, κατά το σχολικό έτος 1936 -7. Η μετέπειτα εξέλιξη του ανδρός επιβεβαίωσε πλήρως τους χαρακτηρισμούς του καθηγητή, που ήταν φυσικά για την τότε εποχή πολύ προσεκτικός και επιφυλακτικός στις εκτιμήσεις του. Το απόσπασμα προέρχεται από το αρχείο του Θέμη Τσιγκερίδη.

<sup>24</sup> Βλέπε, Βασίλης Φίλιας, *Τα αξέχαστα και τα λησμονημένα*, εκδ. «Παπαζήση», τετάρτη έκδοση, Αθήνα 2000, σ. 336.

επαναφέρουμε στον ίδιο δρόμο”...».<sup>25</sup> Ακόμη κι αν τα λόγια αυτά δεν είναι αλήθεια, όμως η «προφητεία» επαληθεύτηκε. Διέγραψε κατά διάφορα χρονικά διαστήματα την νεολαία, που ήταν «πολύ αριστερά» και κράτησε εκείνους τους «συμβιβασμένους και προσεταιρισμένους», όπως είχε αναλύσει το φαινόμενο πολύ σωστά ο ίδιος, για ανθρώπους που συμβιβάστηκαν με το αστικό καπιταλιστικό σύστημα, όπως τον Κώστα Λαλιώτη, τον Στέφανο Τζουμάκα, Πέτρο Λάμπρου Κώστα Σκανδαλίδη και άλλους πολλούς και μη εξαιρετέους. Δεν μπόρεσαν να αντέξουν στα θέλητρα της όποιας εξουσίας.

Η μαρτυρία του Βίκτωρα Παπαζήση και η δική μου που παραθέτω πιο κάτω είχαν προηγηθεί, πολύ πριν από την ανάληψη της εξουσίας από τον Ανδρέα Παπανδρέου.

Να λοιπόν τι έγγραφο τότε στην παραίτησή μου, στις 13.3.1977, προβλέποντας τα μύρια κακά που θα έρχονταν (ενός κακού δοθέντος): *«Όσον αφορά το ΠΑΣΟΚ, τα πρώτα αχνάρια, τις πρώτες αμυδρές ενδείξεις ότι ακολουθούμε λαθεμένη πολιτική, άρχισα να αποκτώ με το κινήγι των παλαιοκομματικών και τη μέθοδο που ακολουθούσε το Κίνημα τότε. Οι ενδείξεις έγιναν πια βεβαιότητα πριν από το προσυνέδριο στις 16 Μαρτίου 1975 και ύστερα ό,τι ακολούθησε μετά απ’ αυτό. Από κει και πέρα μου ήταν τελείως ξεκάθαρο ότι ακολουθούμε καθοδική πορεία.. Και δεν υπάρχει καμιά, μα καμιά απολύτως ένδειξη ότι ο κατήφορος αυτός θα σταματήσει...»*.<sup>26</sup>

Στο σημείο αυτό για την ιστορία και την καλύτερη κατανόησή της θα πρέπει να εξηγήσουμε ορισμένα πράγματα που φαίνονται λίγο παράξενα. Π.χ. γιατί να τα βάλει ο Ανδρέας Παπανδρέου πρώτα με τους παλαιοκομματικούς; Αυτό πρέπει κάποιους να ξενίζει. Το πράγμα είναι απλό. Ο Ανδρέας Παπανδρέου, για να στερεώσει την μονοκρατορία του, μέσω της σαλαμοποίησης των αντιπάλων του, ξεκίνησε από τους παλαιοκομματικούς, που του είχαν φέρει αντιρρήσεις στα σχέδιά του στις αρχές, λόγω της σοσιαλιστικής του συνθηματολογίας. Τους τρομοκράτησε και τους οδήγησε στη σιωπή, απειλώντας τους ότι θα τους αποκλείσει από τα ψηφοδέλτια. Παλαιοκομματικοί, όπως ήταν, δεν τους ενδιέφεραν ιδεολογίες και το καλό του συνόλου. Οι άνθρωποι ήθελαν να βουλευτούν και κατάλαβαν πολύ νωρίς (και ο Γιάννης Αλευράς ανάμεσα σ’ αυτούς, που έφερε κάποιες αντιρρήσεις στην αρχή και ο Απόστολος Κακλαμάνης και άλλοι) ότι η καριέρα για την οποία και μόνο ενδιαφέρονταν, εξαρτιόταν από τον Ανδρέα Παπανδρέου. Τα περί «σοσιαλισμού και πράσινα άλογα» τα είχαν ούτως ή άλλως «γραμμένα».

---

<sup>25</sup> Βλέπε, Βασίλης Φίλιας, *Τα αξέχαστα και τα λησμονημένα*, Δ’ έκδοση, ό.π., σ. 336.

<sup>26</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *ΠΑΚ - ΠΑΣΟΚ, μύθος και πραγματικότητα*, εκδ. «Διάλογος», Αθήνα 1977, σ. 12 - 13.

Σημαντική είναι και η κατάθεση του Αναστάσιου Πεπονί, ενός ευπατρίδη, ενός πολιτικού που έχαιρε γενικής εκτίμησης, παρ' όλο που τον κατατάσσω στους παλαιοκομματικούς (υπήρχαν και εξαιρέσεις). Η έμμεση ομολογία του για την πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου και των επιγόνων, παρουσιάζει τα εχέγγυα της αντικειμενικότητας: «...*Σήμερα που το σύστημα αποσυνθέτει την ιεραρχία των αξιών, ενθαρρύνει τον ατομικισμό και επιχειρεί να αποβάλει από τις συνειδήσεις την συλλογικότητα, αναδεικνύει ως υπέρτατη επιδίωξη την υπερκατανάλωση και την κοινωνική επίδειξη, ως σύμβολο κοινωνικής διάκρισης τα ογκώδη πολυτελή αυτοκίνητα και πουλά ως ψυχαγωγία, δηλαδή για την ικανοποίηση ψυχικών αναγκών, προϊόντα της υποκοουλτούρας, τη δημοσιοποίηση του ιδιωτικού και την χυδαιότητα*».<sup>27</sup>

Σιβυλλικός παραμένει ο Αντώνης Λιβάνης, ένας από τους στενότερους συνεργάτες του Ανδρέα Παπανδρέου, που δεν παίρνει θέση, ενώ γνωρίζει πολλά.

Όμως και ο ανιδιοτελής αγωνιστής του ΠΑΚ Αντώνης Τρίτσης, απογοητευμένος από την εκφυλιστική πορεία και μετάλλαξη του «πάλαι ποτέ σοσιαλιστικού ΠΑΣΟΚ» και την αρνητική πορεία του τόπου, απευθυνόμενος στον Ανδρέα Παπανδρέου, σε μια σύσκεψη της κοινοβουλευτικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ στις 12.1.1989, του λέει τα εξής σκληρά λόγια, με το θάρρος και παρηρσία, που τον διέκρινε: «*Πρόεδρε, αισθάνομαι προσβεβλημένος ως βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και θα πω την βαριά λέξη, αισθάνομαι και προδομένος... Ο τόπος βουλιάζει. Η αναξιοκρατία και η αγραμματοσύνη κυριαρχούν. Η δημοκρατία αποσαθρώνεται. Αγγίζαμε τα όρια του νεοφασισμού και του αφελληνισμού. Δεν έχουμε το δικαίωμα οι Έλληνες να κάνουμε ότι δεν βλέπουμε, δεν ακούμε, δεν καταλαβαίνουμε. Ούτε έχουμε το δικαίωμα να αρνούμαστε το κόστος της ελεύθερης γνώμης μας*».<sup>28</sup>

Πολύ σημαντική για την βαρύτητά τους είναι οι φοβερά αρνητικές κριτικές του Αδαμάντιου Πεπελάση, εναντίον του Ανδρέα Παπανδρέου, που ήταν φίλος, κουμπάρος και στενός συνεργάτης του μια ζωή:

*Η ιστορία θα καταγράψει τελικά τη ζημιογόνο συμπεριφορά του. Γιατί μετά από τον Ανδρέα, με ιστορικούς υπολογισμούς, έρχεται αυτή εδώ η καταστροφή. Ο Ανδρέας ήταν αυτός που δημιούργησε τη βάση όσων τραβάμε σήμερα.*<sup>29</sup> Συγχρόνως τον κατηγορούσε για πλήρη

---

<sup>27</sup> Απόσπασμα από λόγο του κατά την παρουσίαση του βιβλίου του Μανώλη Γλέζου για την Εθνική Αντίσταση, στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών, 25.10.2006. Ασφαλώς θα αναρωτηθεί κανείς, ότι αυτά τα «άνθη του κακού» δεν προέκυψαν από μόνα τους. Κάποιος τα δημιούργησε ή συνετέλεσε στην δημιουργία τους.

<sup>28</sup> Βλ. Νίκος Σουρής, *Το τελευταίο αγώνισμα του δέκαθλου. Η αγωνιστική περιπέτεια του Αντώνη Τρίτση*, εκδ. Σίσυφος, Αθήνα 1997, σ. 182.

<sup>29</sup> Αυτή η κριτική - καταπέλτης του Πεπελάση, στενού φίλου του Ανδρέα Παπανδρέου, που έρχεται όψιμα (δεν τα έλεγε, όταν έπρεπε να τα πει), περιλαμβάνεται σε συνέντευξη, ποταμός, που παραχώρησε στο περιοδικό



αμοραλισμό: «Ο Ανδρέας σε πολλές περιόδους της πρωθυπουργίας ή της πολιτικής του ζωής δεν ενδιαφερότανε. Δεν του καιγότανε καρφάκι. Ήτανε μέσα στη διαδικασία της καλοζωίας και της καλοπέρασης».<sup>30</sup>

Γι' αυτό και κάποιος ισχυρίστηκε ότι ή Ελλάδα θα ήταν σε πολύ καλύτερη μοίρα, χωρίς την παρουσία του Ανδρέα Παπανδρέου.

Αυτό παραδέχεται εκ των υστέρων και ο Αδαμάντιος Πεπελάσης, ομολογώντας:

*«Έχω πει και παλιότερα ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου είχε την ευκαιρία που δεν είχε ούτε ο Καποδίστριας, ούτε ο Τρικούπης, ούτε ο Βενιζέλος. Όταν πήρε την εξουσία το 1981, είχε μαζί του τον λαό, είχε ικανούς ανθρώπους να τον υποστηρίζουν, είχε την ανοχή της κοινωνίας, αλλά και χρήμα από τις Βρυξέλλες. Και επιπλέον είχαμε πιστέψει ότι το σπουδαίο μυαλό του ήταν το μέλλον της σκέψης για τον τόπο. Από αυτή την άποψη είναι τεράστια η ευθύνη του για το σημερινό κατάντημα. Τώρα πια με αφορμή τον Ανδρέα έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι στην πολιτική δεν φτάνει η πρόθεση ούτε η αντίληψη. Θέλει και προσωπικό θάρρος».*<sup>31</sup> Φυσικά δεν επρόκειτο για θάρρος, όπως λανθασμένα το εκφράζει ο Αδαμάντιος Πεπελάσης, αλλά για βούληση, η οποία υπηρετούσε έναν μόνο σκοπό: την εξουσία.

*«Ο Ανδρέας Παπανδρέου δεν ήθελε να δεχτεί τίποτε, που δεν μπορούσε να ελέγξει. Αν δεν μπορούσε να το ελέγξει, το απέβαλε».*<sup>32</sup>

Αυτά λέει ο φίλος του Αδαμάντιος Πεπελάσης, συνεχίζοντας την αυστηρή κριτική του. Έτσι απέβαλε όσους του ασκούσαν και την παραμικρή κριτική και αμφισβητούσαν, όπως κακώς νόμιζε, την εξουσία του, που το θεωρούσε αποκλειστικό του φέουδο. Πέραν της εξουσίας, άφηνε τον καθένα να κάνει ό,τι ήθελε. Σ' όλους τους τομείς του κράτους επικρατούσε πλήρης

---

«Μόνο», στις 2 Μαρτίου 2012. Αξίζει να την διαβάσει κανείς ολόκληρη, για να καταλάβει, συμπληρωματικά σε όλα όσα παραθέτω και καταγράφω, άγνωστες ακόμη πτυχές της παρακμιακής πορείας του τόπου μας και των πρωταιτίων αυτής της παρακμής πορείας. Βλ. ιστολόγιό μου: [www.damoprotonos.gr](http://www.damoprotonos.gr), στο φάκελο: ΠΑΚ - ΠΑΣΟΚ.

<sup>30</sup> Βλ. Αδαμάντιος Πεπελάσης, συνέντευξη στο περιοδικό «Μόνο», στις 2 Μαρτίου 2012.

<sup>31</sup> Συνέντευξή του στο περιοδικό «Μόνο», ό.π. Ο Πεπελάσης κάνει ένα ασυγχώρητο λάθος. Μιλάει για έλλειψη θάρρους από μέρους του Ανδρέα Παπανδρέου, για να δικαιολογήσει τη στάση του. Είναι παντελώς λανθασμένη η αντίληψη αυτή. Πρόκειται για συνειδητή πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου και όχι για έλλειψη θάρρους, που ταυτίζεται με την εγωπαθή ιδιοσυγκρασία του. Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *Ο μύθος του Ανδρέα....*, ό.π.

<sup>32</sup> Βλ. Αδαμάντιος Πεπελάσης, *Στη άκρη του αιώνα*, εκδ. «Καστανιώτης», άνοιξη 1975, σ. 148 -149.

ασυδοσία και ανομία και απληστία φυσικά. Ο κατάλογος είναι μακρύς για τα σκάνδαλα της διακυβέρνησης του ίδιου και των επιγόνων.<sup>33</sup>

Όμως την τελική κρίση και ετυμηγορία για τον Ανδρέα Παπανδρέου εξέφρασε ένας επίσης στενός του συνεργάτης και παλαιάμαχος βουλευτής της Ένωσης Κέντρου και του ΠΑΣΟΚ, ο Γιάννης Αλευράς, ο οποίος σε στιλ εξομολόγησης στον Γιάννη Καψή διατύπωσε την αποκαλυπτική φράση: *«Ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι απαράδεκτος, είναι επικίνδυνος, είναι ο ολετήρας του έθνους, είναι...είναι...»*.<sup>34</sup> Ασφαλώς δεν είναι τα μόνα που είπε ο Γιάννης Αλευράς, που, παρ' όλα παλαιοκομματικός, διατηρούσε κάποια αξιοπρέπεια! Τα αποσιωπά φυσικά ο Γιάννης Καψής, γιατί δεν του συμφέρει να αποκαλύψει όλα, ως ευνοημένος κι αυτός συνεργάτης του Ανδρέα Παπανδρέου. Ο λόγος είναι ευνόητος. Κάθε κριτική στον Ανδρέα που αφορά και επιβαρύνει και τον ίδιο, μιας και ήταν και ο ίδιος στενός τους συνεργάτης, ασφαλώς και αποσιωπάται. Φαίνεται πώς αυτή η δήλωση του Αλευρά του ξέφυγε. Το ίδιο ισχύει φυσικά και για όλους τους κατά καιρούς συνεργάτες του, οι οποίοι αποκρύβουν την αλήθεια, που καίει και τους ίδιους. Ποιος αντέχει μια τέτοια αυτοκριτική που αναιρεί τους ίδιους; Μια τέτοια υπέρβαση είναι σχεδόν αδύνατη στους θνητούς, έστω κι αν το παίζουν «αθάνατοι!» *«Ο άνθρωπος είναι ευμετάβλητο ζώο, ιδίως όταν βρίσκεται λογικοφανείς δικαιολογίες για τις μεταβολές του»*, είχε πει κάποτε ο φιλόσοφος Μιχαήλ Ψελλός.

Τέλος θα παραθέσω και την αποκαλυπτική ομολογία του καθ' όλα άξιου ανθρώπου και επιστήμονα, του γνωστού στο πανελλήνιο για το ήθος και την επιστημοσύνη του καθηγητή κ. Ζολώτα, που αποτελεί καταπέλτη για τους δύο πολιτικούς που σφράγισαν με την δράση τους την μεταπολίτευση. Συντριπτικά και συγκλονιστικά είναι επίσης όσα καταθέτει ο ίδιος για το δικομματικό πολιτικό σύστημα και τα κόμματα, που κυβέρνησαν εναλλάξ τον τόπο κατά την διάρκεια της μεταπολίτευσης και τον οδήγησαν στην καταστροφή.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου τον εκτιμούσε, όπως γράφει η κ. Δήμητρα Λιάνη στο βιβλίο της σ. 107: *Ο Ανδρέας Παπανδρέου «στήριζε τον Ζολώτα, ως πρωθυπουργό και αισθανόταν ικανοποίηση που αυτός ο άνθρωπος ήταν Έλληνας με έπιλον κεφαλαίο. Τον ήξερε καλά και τον είχε καθηγητή στα χρόνια της νομικής»*.

---

<sup>33</sup> Για όποιον ενδιαφέρεται να πληροφορηθεί γι' αυτά και πολλά άλλα μπορεί να προσφύγει στο ιστολόγιό μου: [www.damonpontos.gr](http://www.damonpontos.gr)

<sup>34</sup> Βλέπε, Γιάννης Καψής, *Ζεϊμπέκικο και κόκα κόλα, Για να ανατείλει ο ήλιος πρέπει να δύσει»* και υπότιτλο, *«Όταν η διαπλοκή έγινε ιδεολογία»*, εκδ. «Λιβάνης», Αθήνα 2005, σ. 331 – 332. «Ολετήρας» για όσους δεν κατανοούν το νόημα της λέξης σημαίνει «καταστροφέας, αφανιστής, εξ ου και η λέξη «όλεθρος».

Σε μια εκ βαθέων εξομολόγησή του αυτός ο «Έλληνας με το έψιλον κεφαλαίο», κατά Δήμητρα Παπανδρέου, που ήταν και καθηγητής του Ανδρέα, λέει τα εξής αποκαλυπτικά και συγκλονιστικά για τον Ανδρέα Παπανδρέου και τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, για το δικομματικό κοινοβουλευτικό σύστημα στην Ελλάδα και για τα κόμματα ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία στον δημοσιογράφο Περικλή Βαλασόπουλο:

*«Είμαι 86 ετών. Έχω γράψει 40 βιβλία αλλά μόνο τώρα αρχίζω να καταλαβαίνω τις βαθιές παθολογίες της χώρας. Είναι θαύμα που επιβιώνει αυτό το κράτος»*

Το θαύμα ωστόσο στο οποίο προσέβλεπε ο ίδιος δεν επαληθεύθηκε. Η Ελλάδα χρεοκόπησε και προβλέποντάς την το ομολογεί και ο ίδιος:

*«Παιδί μου, είπε (προσφιλής προσφώνηση του Καθηγητή στους στενούς του συνεργάτες ανεξαρτήτως ηλικίας) δεν υπάρχει πλέον ενιαίο κράτος στην Ελλάδα. Το κράτος είναι κάτι σαν αδειανό πουκάμισο για τα μάτια του κόσμου.*

*Γνωρίζω από παλιά τον Ανδρέα και τον Μητσοτάκη και είναι καλοί άνθρωποι ως άτομα. Αλλά με τα κόμματά τους έχουν γίνει άρπαγες του κράτους που το λαφυραγωγούν εναλλάξ. Έχουν φτιάξει δύο παράλληλους κομματικούς μηχανισμούς, υποκαθιστώντας το επίσημο κράτος. Συγκρούονται αδυσώπητα αλλά ξέρουν ότι είναι μια ο ένας μια ο άλλος. Να το θυμάσαι αυτό ότι οι δύο σε πέντε, σε δέκα ίσως και λίγο περισσότερα χρόνια, θα χρεοκοπήσουν την Ελλάδα».*<sup>35</sup>

Στην εκ βαθέων «εξομολόγησή του» αναφέρεται και στον Χαρίλαο Φλωράκη, λέγοντας: *«Η τραγωδία είναι ότι αυτός που είναι ο πιο λογικός, αυτός που με στηρίζει περισσότερο στο Συμβούλιο Αρχηγών, είναι αυτός που έχουμε τις μεγαλύτερες διαφορές. Ο Χαρίλαος Φλωράκης. Ίσως επειδή έζησε την άγρια εποχή του εμφυλίου δείχνει την μεγαλύτερη ευαισθησία για την κρισιμότητα της κατάστασης. Αλλά και αυτός δεν μπορεί να τα πει δημοσίως. Τις προάλλες μου είπε: “Ξενοφόντα, αν σε στηρίζω δημοσίως θα με φάνε οι δικοί μου”. Ίσως τελικά να μας σώσει η Ευρώπη με τις νέες Συνθήκες, αλλά με διαλυμένο και αρπακτικό κράτος η ιδιωτική οικονομία θα μείνει απροστάτευτη και θα καταστραφεί μέσα στον θυελλώδη ανταγωνισμό».* Η εξομολόγησή του είναι, όπως είπα, συγκλονιστική, γιατί έμελε να επαληθευτεί τόσο τραγικά στην πράξη, αλλά το ερώτημα είναι: Ποιος της δίνει σημασία; Συνεχίζει αποκαλύπτοντας αυτό που θεωρεί το μεγαλύτερο κακό της κακοδαιμονίας που μας δέρνει: *«Η Ελληνική Δημοκρατία που δημιουργήθηκε με τόσες προσδοκίες το 1974 πρέπει να βρει με άψογες δημοκρατικές και κοινοβουλευτικές διαδικασίες ένα τρόπο να απελευθερώσει το*

---

<sup>35</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *Πανεθνικό - Παλλαϊκό Κίνημα*, εκδ. «Γόρδιος», Αθήνα 2014, σ. 55-86. Στο βιβλίο αυτό γίνεται διεξοδικότερη ανάλυση για τα αίτια της κρίσης στην Ελλάδα.

*Ελληνικό κράτος από την “αποκλειστική ιδιοκτησία” τους, προσπαθώντας επιτέλους να του δώσει δίκαιες “απρόσωπες” δομές σε κοινό κτήμα, έτσι ώστε κανένας να μην μπορεί να γίνει μόνιμα αποκλειστικός κυρίαρχος. Ένα σύγχρονο δημοκρατικό κράτος, στην καρδιά του, πρέπει να παραμένει πάντοτε ένας “κενός χώρος” με προσωρινή καθοδήγηση αυτών που επιλέγουν οι πολίτες. Χωρίς να είναι ιδιοκτησία κανενός. Αυτή είναι η μία και μόνη κεφαλαιώδης “Διαρθρωτική Αλλαγή” η πιο σημαντική μεταρρύθμιση που πρέπει να γίνει και είναι πολύ πιο σημαντική από οποιαδήποτε εργαλειοθήκη του ΟΟΣΑ για τις επιμέρους αγορές ή την ασφαλιστική μεταρρύθμιση των ταμείων».*

Με την καλοσύνη που τον διέκρινε, ως ήθος και ύφος, χαρακτηρίζει τον Ανδρέα Παπανδρέου και τον Κώστα Μητσοτάκη ως «καλούς ανθρώπους», αλλά περιγράφει το κομματικό κράτος ως αποκλειστικό τους φέουδο, όπως συμβαίνει λίγο έως πολύ μέχρι σήμερα.<sup>36</sup> Είναι όμως απορίας άξιο από την μια που δύο τόσο «καλοί άνθρωποι», που ήταν «άρπαγες» και «λαφυραγωγοί», έπραξαν αυτά που τους καταμαρτυρεί. Δεν είναι όμως απορίας άξιο από την άλλη το γεγονός ότι ένας άξιος και έντιμος άνθρωπος και σημαίων επιστήμονας με σαράντα χρόνια εμπειρία, κατάλαβε τόσο αργά, ποια είναι η παθογένεια του συστήματος της μεταπολίτευσης και τους πολιτικούς που οδήγησαν σ’ αυτήν. Μ’ αυτή την έννοια μπορεί να ισχυριστεί κανείς πόσο δύσκολο είναι για τον «κοινό θνητό» να καταλάβει την πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου και του Κώστα Μητσοτάκη, όταν «κοτζάμ» Ζολώτας, που λέει ο λόγος, δεν είχε καταλάβει. Όπως φυσικά και πολλοί μεγάλοι διανοούμενοι και πολιτικοί. Και μ’ αυτήν την έννοια έχω κατανόηση για όσους δεν κατάλαβαν και δεν καταλαβαίνουν, τι πράγματι συμβαίνει στην πατρίδα μας και ποιοι είναι οι υπαίτιοι για την σημερινή κρίση. Ας πούμε όμως ότι ποτέ δεν είναι αργά!

Έτσι φτάσαμε εδώ που φτάσαμε. Αν η πορεία συνέχιζε έτσι, όπως την είχαμε σχεδιάσει με τη διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου, την οποία όλοι, όσοι έμειναν στο ΠΑΣΟΚ, πρόδωσαν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, συνειδητά ή ασυνείδητα, τότε ούτε Μητσοτάκης θα υπήρχε, ούτε Σημίτης, ούτε Καραμανλής, ούτε Γιώργος Παπανδρέου, ούτε και οι άλλοι, που

---

<sup>36</sup> Στην περίπτωση του Ξενοφώντος Ζολώτα θα μπορούσαμε να μιλήσουμε για ένα άνθρωπο «καλό καγαθό» με την γνήσια αρχαιοελληνική έννοια του όρου. Ένας τέτοιος άνθρωπος και με αυτά τα χαρακτηριστικά, δεν μπορούσε να διανοηθεί την αβυσσαλέα πονηριά και υποκρισία του Α. Παπανδρέου και του Κ. Μητσοτάκη και των ομοίων τους. Είναι αυτό που λέει ο λαός ότι δεν το χωρούσε ο νους του. Είναι ένα φαινόμενο της ελληνικής κοινωνίας που χρειάζεται βαθιά ανάλυση. Από την μια οι «καλοί καγαθοί» με την ανιδιοτελεία τους και από την άλλη η διεφθαρμένοι ιδιοτελείς, που γίνονται και οι δυο τους, για διαφορετικούς λόγους, αντικείμενο εκμετάλλευσης από «επιτήδειους» πολιτικούς. Το φαινόμενο αυτό έχει να κάνει βασικά με την ετερογονία των σκοπών, που αναφέρει ο Παναγιώτης Κονδύλης και αποτελεί αντικείμενο κοινωνιολογικής ανάλυσης, για να δούμε τις παθογένειες της ελληνικής κοινωνίας και βρούμε με την έννοια αυτή το κατάλληλο φάρμακο θεραπείας.

καταδυναστεύουν τον τόπο για να τον «σώσουν» και ούτε φυσικά θα βιώναμε τα φαινόμενα που βιώνουμε με τόσο επώδυνο τρόπο σήμερα. Γιατί θα ήταν τελείως απαξιοτικό, ταπεινωτικό και ατιμωτικό στην κυριολεξία να πιστέψουμε ότι δεν υπάρχουν στην Ελλάδα άξιοι άνθρωποι.

#### **IV. Η μετάλλαξη και παραλλαγή της «αλλαγής»**

Το Κίνημα στην πορεία του, για να λέμε τα πράγματα με το όνομά τους, αντί να αλλάξει την κοινωνία, άλλαξε το ίδιο. Τελικά μεταλλάχτηκε σ' ένα σκληρό, νεοφιλελεύθερο, αντιλαϊκό κόμμα, στα πλαίσια της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης και της Νέας Τάξης. Το σημάδεψε η «αριστερή φρασεολογία και η δεξιά πολιτική πρακτική» του ίδιου του ιδρυτή του, γιατί έτσι βόλευε και υπηρετούσε την εξουσιομανία του (η σεξομανία του αποτελεί άλλο κεφάλαιο). Η εξέλιξή του αυτή δεν είναι τυχαία. Έχει τις αιτίες της, μερικές ήδη ανέφερα και ανέφεραν και άλλοι.

Χρειάζεται διάγνωση για να υπάρχει θεραπεία και η διάγνωση αποκρύπτεται από το καθεστώς της υποτέλειας σκόπιμα, από το σύστημα που κυβερνά, ακριβώς για να μην υπάρχει θεραπεία, αλλά ανακύκλωση της καταδυνάστευσής του.

Το ΠΑΣΟΚ, μετά την σταδιακή εγκατάλειψη των αρχών του, έφερε μέσα του την νόσο της νεοφιλελεύθερης πολιτικής, από την οποία δεν υπήρχε γιατρεία και σωτηρία.

Και πάλι έγγραφα: *«Το ΠΑΣΟΚ σταδιακά και σταθερά μετατράπηκε σ' ένα συνονθύλευμα αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων, χωρίς αρχές, χωρίς ιδεολογικές βάσεις, χωρίς στοιχειώδη δημοκρατία, μ' έναν λαϊκισμό που δημιουργούσε προσδοκίες, χωρίς πραγματικό αντίκρισμα»<sup>37</sup>*

Ένας πολιτικός φορέας που χάνει το όραμά του, την ιδεολογία του, τους στρατηγικούς του στόχους, μετατρέπεται σε μηχανισμό, που σημαίνει ότι ο μόνος εναπομείνας στόχος, όπως επισημάνθηκε, είναι η κατάκτηση και η νομή της εξουσίας ως αυτοσκοπός. Που κι αυτό με τη σειρά του σημαίνει ότι πάλι ο προδομένος ελληνικός λαός, που βέβαια δεν είναι άμοιρος ευθυνών, θα σηκώσει το σταυρό του μαρτυρίου, πληρώνοντας τα ανομήματα ανάξιων, αφερέγγυων και αναξιόπιστων ηγεσιών.

---

<sup>37</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *Ο μύθος του Ανδρέα. ή οι θεωρητικές βάσεις της Ένωσης Κέντρου, του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ και η πρακτική τους κατάληξη*, εκδ. «Εναλλακτικές εκδόσεις», Αθήνα 2007. Για όσους έχουν την αγαθή πρόθεση και τη θέληση να μάθουν την πραγματική αλήθεια, το βιβλίο αυτό, που είναι μοναδικό, τους δίνει τις «πρώτες βοήθειες». Επίσης το βιβλίο μου: *Δημοκρατικός Σοσιαλισμός ή το όραμα του ΠΑΚ και του ΠΑΣΟΚ και η εφαρμογή του στην πράξη*, εκδ. «Εναλλακτικές εκδόσεις», Αθήνα 2006 Πολλές συμπληρωματικές αναλύσεις είναι αναρτημένες στο ιστολόγιό μου: [www.damonpontos.gr](http://www.damonpontos.gr).

Αν σήμερα λοιπόν αναζητούμε κάποιον πολιτικό φορέα, που να εκφράζει και να παλεύει με συνέπεια για τις αρχές και αξίες της 3ης του Σεπτεμβρίου, αυτός σίγουρα δεν βρίσκεται πια στο ΠΑΣΟΚ, ούτε και μπορεί να προκύψει από το ΠΑΣΟΚ και όσους το υπηρέτησαν συνειδητά, γνωρίζοντας την πικρή αλήθεια.

Οι αυταπάτες για όσους πίστεψαν στο όραμα έχουν ημερομηνία λήξης και τα άλλοθι για τους καιροσκόπους ή αφελείς τελείωσαν! Φτάνει πια η απάτη και ο εμπαιγμός!

Πάλι για του λόγου το αληθές θα παραθέσω κατωτέρω ορισμένες αναλύσεις που επιβεβαιώνουν τα επιχειρήματά μου.

Επειδή η μεταπολιτευτική πορεία καθορίστηκε σε μεγάλο βαθμό από το ΠΑΣΟΚ, έχει σημασία να αναλύσουμε σε όλες τις κύριες λεπτομέρειες αυτήν την πορεία και να επισημάνουμε σε ποιο βαθμό και σε τι μέγεθος προσδιόρισε τις μετέπειτα εξελίξεις στην Ελλάδα, για να φθάσουμε σ' αυτή την παντελή και σε όλα τα επίπεδα ανθρωπιστική κρίση (πνευματική και υλική). Γιατί η κρίση δεν είναι μόνο οικονομική, αλλά συγχρόνως, κυρίως και πρωταρχικά ηθική, πνευματική, κοινωνική, πολιτική και πολιτισμική με την έννοια της κρίσης αξιών.

Κανένας τομέας της δημόσιας ζωής δεν έμεινε αλώβητος. Παιδεία, δημόσια διοίκηση, δικαιοσύνη, εκκλησία, στρατός κ.λπ. εκφυλίστηκαν τελείως και απαξιώθηκαν από την κοινωνία. Τα πάντα μετατράπηκαν σε αλληλοσυγκρουόμενες συντεχνίες, που απομυζούσαν τον ιδρώτα του έντιμου Έλληνα πολίτη - φορολογούμενου, που προσπαθούσε να διατηρήσει την αξιοπρέπειά του και να μην πάρει μέρος στο μεγάλο φαγοπότι.

Η διαπλοκή, η διαφθορά, ενώ πριν ήταν «προνόμιο» των ελίτ της οικονομίας και της πολιτικής και της δεξιάς παράταξης, αν θέλουμε, τώρα διαπέρασε ως επάρατος νόσος σχεδόν ολόκληρο το κοινωνικό σώμα από την άκρα δεξιά έως την άκρα αριστερά. Ενώ παλιά υπήρχαν κάποιοι θύλακες αντίστασης σ' αυτή την παρακμιακή πορεία, όπως δικαιοσύνη, εκκλησία, στρατός, αριστερά, τελικά τίποτε δεν έμεινε όρθιο, που πάνω του μπορεί να στηριχτεί, ως σανίδα σωτηρίας, ο Έλληνας πολίτης.

Ελεγχόμενα στην πλειοψηφία τους από τα εξωθεσμικά κέντρα εντός και εκτός Ελλάδας, οδήγησαν τον τόπο, μέσω του κομματικού κράτους, των πελατειακών σχέσεων, του άκρατου λαϊκισμού, της σχεδιασμένης διαπλοκής, και της γενικότερης συντεχνιακής νοοτροπίας και πρακτικής όλων των φορέων του δημόσιου βίου, στην χρεοκοπία, διαφθορά και σήψη και τελικά στην πλήρη χρεοκοπία: πολιτική, κοινωνική, οικονομική και κυρίως πολιτισμική. Το λέει ξεκάθαρα ο Ανώνυμος Έλληνας της Ελληνικής Νομαρχίας το 1806, που έχει όμως την ισχύ του και σήμερα: *«Το πρώτον θανατηφόρον σύμπτωμα, μιας ελευθέρως πολιτείας, όπου πλησιάζει εις το τέλος της, ήτοι εις την δουλείαν, από την οποίαν δυσκόλως*

*ημπορεί να ξανάβγη, είναι η διαφθορά των ηθών, αφού ο καιρός και η πολυτέλεια αδυνατήσουν την ενέργειαν των νόμων, τότε αρχίζει το μέγα κτίριον να τρέμη και η πολιτεία βαδίζει προς θάνατον».*

Στην Ελλάδα συμβαίνει αυτό που τόνισε σχετικά η μεγάλη επαναστάτρια Ρόζα

Λούξεμπουργκ για τα διεφθαρμένα αστικά καθεστώτα όπως είναι αυτό της μεταπολίτευσης, στο οποίο παρεμπιπτόντως ενσωματώθηκε και η πλειοψηφία της Αριστεράς. Λέει συγκεκριμένα: *«Όταν πέσουν τα φράγματα και τα κατά συνθήκην στηρίγματα τη ηθικής και του δικαίου, η αστική κοινωνία, της οποίας ο εσωτερικός νόμος είναι η πιο βαθιά ανηθικότητα, η εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, βυθίζεται αμέσως και χωρίς σταματημό στη διαφθορά και στην αλητεία».*<sup>38</sup>

Η σημερινή κακοδαιμονία, «διαφθορά και αλητεία» κατά Ρόζα Λούξεμπουργκ, την οποία συνοπτικά περιγράψω στα ανωτέρω, οφείλεται κατά βάση σ' αυτή την πολιτική που διαμόρφωσε και εφάρμοσε το ΠΑΣΟΚ, μετά την μεταπολίτευση, με πρωτεργάτη φυσικά τον Ανδρέα Παπανδρέου. Στο ΠΑΣΟΚ απίθωσε ο ελληνικός λαός τις ελπίδες του για μια άλλη πορεία, που εκφράστηκε με το περίφημο σύνθημα «αλλαγή». Στο ΠΑΣΟΚ εναπόθεσε όλες του τις προσδοκίες για την ακύρωση και ανατροπή όλης της αντιδραστικής μετεμφυλιακής πολιτικής της δεξιάς.

Δεν θέλω βασικά να μηδενίσω και την θετική προσφορά του Ανδρέα Παπανδρέου, σχετικά με την απάλειψη του κράτους της δεξιάς, την αναγνώριση της εθνικής αντίστασης κ.λπ, αλλά όλα αυτά και πολλά άλλα ήταν ενταγμένα, εκτός από την κατοχύρωσή του ως πατριώτη, στην στρατηγική της εξουσίας. Υπηρετούσαν μια άλλη σκοπιμότητα. Όμως η κατάσταση στην μεταπολίτευση άλλαξε ριζικά. Ακόμη και η δεξιά κατάλαβε ότι δεν μπορούσε να κυβερνήσει με τις παλιές αυταρχικές μεθόδους. Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής της μεταπολίτευσης δεν θύμιζε με τίποτε τον Καραμανλή της προχουντικής περιόδου. Απλώς πολλοί δεν το κατάλαβαν. Αντικειμενικά αποκαταστάθηκε σε ένα βαθμό η κοινωνική ισορροπία και ισοπολιτεία. Παράδειγμα αποτελεί η αναγνώριση του ΚΚΕ επί Κωνσταντίνου Καραμανλή του πρεσβύτερου και η σταδιακή εκδημοκρατικοποίηση της πολιτικής ζωής. Αν ζυγίσουμε όμως όλα τα θετικά και αρνητικά της προσφοράς του Ανδρέα Παπανδρέου, τότε η πλάστιγγα της ιστορίας σαφώς βαραίνει προς τα αρνητικά, αν αυτά που καταθέτω ο ίδιος και οι στενοί του συνεργάτες είναι αληθινά.

## **V. Η καταστροφική πολιτική και στο επίπεδο της οικονομίας**

---

<sup>38</sup> Βλ. Ρόζα Λούξεμπουργκ, *Η ρωσική επανάσταση*, εκδ. «Κοροντζή», Αθήνα 1978, σ. 83.

Γιατί οι εξελίξεις τελικά, μπορεί να αναρωτηθεί κάποιος, διέψευσαν τις ελπίδες και τις προσδοκίες απ' αυτό το Κίνημα, είναι ένα ερώτημα που απαιτεί την απάντησή του και στο επίπεδο της οικονομικής του πολιτικής, η οποία ήταν καταστροφική.

Το πρώτο και σημαντικό πρόβλημα δημιουργήθηκε από την εφαρμογή κατ' ουσίαν των ίδιων αξιών και προτύπων του κράτους της δεξιάς, δηλαδή του κομματικού κράτους της δεξιάς. Αυτή τη φορά με προοδευτικό πρόσημο. Ποιο ήταν αυτό; Απλούστατα ο Ανδρέας Παπανδρέου – και από κει πρέπει να ξεκινήσει κανείς – δημιούργησε σε αντιστοιχία προς το παλιό κράτος της δεξιάς, το κομματικό κράτος του ΠΑΣΟΚ, των πρασινοφρουρών και των λεγόμενων προοδευτικών δυνάμεων. Άλωσε το κράτος και το μετέβαλε σε κτήμα του κόμματος, σε προσοδοφόρα φλέβα του κομματικού μηχανισμού του κόμματος της «αλλαγής» και όλων των διαπλεκομένων. Δεν αποτελεί υπερβολή να ισχυριστούμε ότι η Ελλάδα υπήρξε μετά και την κατάρρευση των πρώην σοβιετικών καθεστώτων, το τελευταίο κράτος του υπαρκτού σοσιαλισμού και μάλιστα στην χειρότερή του μορφή.

Με βάση την αναξιοκρατία, την αυταρχική δομή, την αλαζονεία, την πλήρη αναξιοκρατία και την απαξίωση κάθε ηθικής αρχής και με πρόσχημα και υποκριτική δικαιολογία την «αλλαγή», επέπεσε ο κομματικός μηχανισμός πάνω στο δημόσιο και το καταλήστεψε, ωσάν να ήταν δικό του φέουδο, όπως είχε τονίσει και ο Ξενοφών Ζολώτας. Ό,τι δηλαδή αντιστοίχως είχε κάνει και η «επάρατη» δεξιά. Οι ίδιες μέθοδοι, οι ίδιες τακτικές και σε ορισμένα σημεία ακόμη χειρότερες. Αποκλειστικός στόχος να παραμένει ο Ανδρέας Παπανδρέου στην εξουσία, που αποτελούσε διακαή πόθο και αυτοσκοπό. Τελικά το παρακράτος του ΠΑΣΟΚ εναλλάσσονταν στην εξουσία με το παρακράτος της Νέας Δημοκρατίας.

Το χειρότερο απ' όλα: Ο Ανδρέας Παπανδρέου άφησε να λυμαίνονται το κράτος, δηλαδή τον συνεπή και έντιμο φορολογούμενο Έλληνα πολίτη, ως αχόρταγα τρωκτικά, κλέφτες, απατεώνες, ληστές, λωποδύτες, τυχοδιώκτες και καιροσκόποι παντός είδους, παντός καιρού και παντός χρώματος (γαλαζοπράσινου, κόκκινου, μαύρου και τινών άλλων χρωματικών παραλλαγών), που ορισμένες αποπνικτικές αναθυμιάσεις βγαίνουν κάπου κάπου στην επιφάνεια και σήμερα, εξυπηρετώντας μάλλον κάποιες σκοπιμότητες. Έτσι χρεοκόπησε η πατρίδα μας. Δεν χρειάζεται πολύ φαιά ουσία για να το καταλάβει κανείς, εκτός αν έχει λερωμένη τη φωλιά του, γιατί έμπλεξε θεληματικά ή άθελα σ' αυτό το σύστημα της διαφθοράς και της παρακρατικής, συντεχνιακής ρεμούλας ή παραμένει αθεράπευτα ρομαντικός και ιδεαλιστής, χωρίς να συνειδητοποιεί την πραγματικότητα.

Επειδή μια τέτοια πολιτική δεν ήταν δυνατό να εφαρμοστεί με στελέχη που δεν ήταν διατεθειμένα να προδώσουν τις διακηρυγμένες αρχές, για μια άλλη πορεία εξυγίανσης της



δημόσιας ζωής, έπρεπε να διαγραφούν ή περιθωριοποιηθούν, όπως ανέφερα επανειλημμένως, και διαδοχικά αντικατασταθούν με πειθήνια όργανα, πραιτοριανούς, που θα ακολουθούσαν πιστά τις εντολές του, με αντάλλαγμα προσωπικά οφέλη. Έτσι κατακλύστηκε το ΠΑΣΟΚ από δεκάδες χιλιάδες επιτήδειους καιροσκόπους από δεξιά και αριστερά, που το μόνο «ιδανικό» που τους διαπότιζε ως συνεκτικός κρίκος ήταν η ιδιοτέλεια ή και η αυταπάτη ότι επρόκειτο πράγματι για ένα κόμμα της αλλαγής.

Βέβαια υπήρχαν στις γραμμές του και σίγουρα υπάρχουν ακόμη αφελείς, που θέλουν να πιστεύουν σ' αυτό, για συναισθηματικούς και άλλους λόγους ή που αρνούνται να αποδεχτούν ότι το ΠΑΣΟΚ έχει μεταλλαχθεί σ' ένα αντιλαϊκό, νεοφιλελεύθερο κόμμα ή το χειρότερο απ' όλα, πιστεύουν ακόμη ότι μπορεί κάτι να αλλάξει. Εδώ ισχύει αυτό που είχε πει κάποτε ο κορυφαίος Έλληνας στοχαστής Παναγιώτης Κονδύλης περί της ετερογονίας των σκοπών, όταν δηλαδή αγωνίζεται κανείς για κάποια ιδανικά και στην πράξη από την δράση του προκύπτει το αντίθετο του επιδιωκόμενου αποτελέσματος.

Εκείνο όμως που είναι ανεπίτρεπτο και υποκριτικό είναι η προσπάθεια, γνήσια ή υποκριτική, δεν έχει σημασία, αποκατάστασης του ειδώλου του Ανδρέα Παπανδρέου και της οικογενείας του, για να καλύψουν και τα δικά τους «ανομήματα» ή και να το χρησιμοποιήσουν για να εξαπατήσουν πάλι τον ελληνικό λαό σε βάρος του.

Ολόκληρος πακτωλός χρημάτων από τη φορολογία και τα κοινοτικά προγράμματα διοχετεύθηκαν στην εξυπηρέτηση ημετέρων, στους διαπλεκόμενους, τις συντεχνίες και τη διασπάθιση σε καταναλωτικά αγαθά, δημιουργώντας έναν επίπλαστο παράδεισο. Το γνωστό και συνάμα γελοίο και υποκριτικό των τρωκτικών: «Επί Ανδρέα Παπανδρέου φάγαμε ψωμί!». Και δεν έφθανε μόνο αυτό, αλλά το ΠΑΣΟΚ του Ανδρέα Παπανδρέου, κατασπατάλησε και τα χρήματα που προσπορίστηκε από επάρατο δανεισμό, για να φτιάξει αυτή την επίπλαστη κοινωνία της αφθονίας, την παρασιτική πλασματική «ευημερία και να εξαπατά με τον τρόπο αυτό τον Έλληνα ψηφοφόρο, τον οποίο εξαγόραζε για ψήφους, υποθηκεύοντας το μέλλον των παιδιών του και των επερχόμενων γενεών. Εξάντλησε όλη τη δυναμική του Κινήματος, χωρίς κανένα παραγωγικό σχέδιο και καμία αναπτυξιακή στρατηγική, ενώ είχε τα πάντα στη διάθεσή του. Ισοπέδωσε τα πάντα προς τα κάτω, κυρίως τις ηθικές και πνευματικές αντιστάσεις των Ελλήνων. Το χρήμα αναδείχτηκε επί «σοσιαλιστικού» ΠΑΣΟΚ η μεγαλύτερη αξία της κοινωνίας.

Οι επενδύσεις στην πραγματική οικονομία ήταν πολύ περιορισμένες. Και όχι μόνο αυτό, αλλά ανέλαβε το κράτος του ΠΑΣΟΚ τις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις, δήθεν για να τις εξυγιάνει και τις μεταπούλησε μετά φτηνά στους ιδιώτες επιχειρηματίες, αν δεν είχαν χρεοκοπήσει τελικά και δεν υπήρχε δυνατότητα σωτηρίας. Και πέρα απ' όλα αυτά, που ήταν

και το χειρότερο, δημιούργησε μια παρασιτική καταναλωτική νοοτροπία, βασισμένη πια στη διαπλοκή, τη διαφθορά και την πλήρη αναξιοκρατία. Και όλα αυτά στο όνομα του λαού και της «προοδευτικής παράταξης», με πρόσημο το σοσιαλισμό, όπως επανειλημμένα ανέφερα! Το παράδειγμα αυτό ακολούθησε και η κυβέρνηση Μητσοτάκη, από την οποία βέβαια δεν είχαμε αξιώσεις να συμπεριφερθεί διαφορετικά.

Η κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη, για να κάνουμε και μια μικρή αναφορά και στους επιγόνους, προχώρησε σε ένα ακόμη αποφασιστικό βήμα: Τα έδωσε όλα στους διαπλεκόμενους, απλώς για να τον στηρίξουν στην εκλογή του ως πρωθυπουργό, αξίωμα που ονειρευόταν ακόμη από την εποχή του Ομίλου Παπαναστασίου το 1962. Ο Κώστας Σημίτης ούτε λίγο ούτε πολύ είπε στα εξωθεσμικά κέντρα, εντός και εκτός Ελλάδας: Δώστε μου μια οκταετία διακυβέρνησης και σας παραδίδω την Ελλάδα και κάντε την ό,τι θέλετε! Τόσο απλά έγιναν τα πράγματα. Δεν χρειάζεται φιλοσοφία. Τα υπόλοιπα ανέλαβαν στη συνέχεια οι διαπλεκόμενοι (οι γνωστοί πια και μη εξαιρετέοι νταβαντζήδες, δηλαδή το ελληνικό μεταπρατικό κεφάλαιο). Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του ίδιου του Ανδρέα Παπανδρέου για το παρασιτικό κεφάλαιο της Ελλάδας: *«Στις χώρες που βρίσκονται στο περιθώριο του παγκόσμιου καπιταλισμού, η ντόπια μεγαλοαστική τάξη, υποτελής, δορυφορική και διαβρωμένη από το μονοπωλιακό κεφάλαιο, όσες αντιδικίες κι αν έχει μαζί του, στα κρίσιμα θέματα θα μιλήσει με τη φωνή του κυρίου της. Γι' αυτό, οι εθνικοαπελευθερωτικοί αγώνες που αποτελούν την ιστορική συγκεκριμενοποίηση της “πάλης των τάξεων” στην εποχή μας - στηρίζονται στους φορείς του Λαϊκού Κινήματος, αποτελώντας ταυτόχρονα τον αποφασιστικό πόλο συσπείρωσής του»*.<sup>39</sup>

Την σωστή αυτή τοποθέτηση του Ανδρέα Παπανδρέου συμπληρώνει ο οικονομολόγος Γκρέγκορ Άλμπο: *«Το ξένο κεφάλαιο παίζει πια κεντρικό ρόλο στις πιο πολλές χώρες στην παροχή κεφαλαίων, τεχνολογίας και μάνατζμεντ. Το ξένο κεφάλαιο δεν αποτελεί πια ένα περιφερειακό στοιχείο ή κάτι που επιβάλλεται από τα έξω πάνω στις εθνικές καπιταλιστικές τάξεις. Ο νεοφιλελευθερισμός συστήνει “εσωτερικές μπουρζουαζίες” ως συστατικό στοιχείο των εθνικών μπλοκ εξουσίας»*.<sup>40</sup>

Αυτή ήταν η εξέλιξη των πραγμάτων και αυτή είναι η πάσα αλήθεια, την οποία ομολογεί με παρρησία και ο καθηγητής Κώστας Μπέης, έχοντας υπηρετήσει ο ίδιος την κυβέρνηση

---

<sup>39</sup> Βλ. Ανδρέας Παπανδρέου, *Ο Μαρξ, ο Λένιν και η «δικτατορία του προλεταριάτου*, εφημ. «Εξόρμηση», 26.9.1975.

<sup>40</sup> Βλ. Γκρέγκορ Άλμπο, *«Ο νεοφιλελευθερισμός και η Αριστερά»*, άρθρο στο «Εντός εποχής», της εφημερίδας «Εποχή», 24.2.2008.

Κώστα Σημίτη για ένα χρονικό διάστημα: «*Δυστυχώς αυτή είναι η Ελλάδα. Χωρίς ηθικές αρχές, μόνο με παχιά λόγια, μεγαλοστομίες κούφιας και διαφθορά εκτεταμένη από την κορυφή μέχρι τον έσχατο*».<sup>41</sup>

Εκτός απ' όλα τα άλλα που έπραξαν οι προηγούμενοι ο Κ. Σημίτης έβαλε εμπρός συστηματικά (είχε αρχίσει νωρίτερα) την εκποίηση της δημόσιας περιουσίας (τα ασημικά του δημοσίου, όπως λέγεται). Το χειρότερο όμως απ' όλα είναι ότι επί εποχής της «ισχυρής Ελλάδας» του Σημίτη διορίστηκαν κατά χιλιάδες στις κρατικές υπηρεσίες, στα Πανεπιστήμια και στις καίριες θέσεις της πολιτείας, κυρίως στους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους, οι λεγόμενοι εκσυγχρονιστές. Όλοι αυτοί οι αναθεωρητές της ελληνικής ιστορίας, από την αριστερά και τη δεξιά και απ' όλο το πολιτικό φάσμα, που κύριο μέλημα και κύριος στόχος τους ήταν και είναι (γι' αυτό εξάλλου πληρώνονται οι περισσότεροι με παχυλές αμοιβές από τα χρήματα του φορολογούμενου Έλληνα (ανίδεου) πολίτη, την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις ΜΚΟ) και από άλλες ύποπτες πηγές, να αποδομήσουν το έθνος –κράτος, προς χάριν της παγκοσμιοποίησης και της Νέας Τάξης. Ο Κώστας Σημίτης μπορεί να θεωρηθεί ο πρώτος και κύριος θεμελιωτής του εθνομηδενισμού στην Ελλάδα, της απαξίωσης δηλαδή και ποινικοποίησης κάθε τι ελληνικού.

Έτσι φτάσαμε, με τη συνειδητή πολιτική του διαδόχου του Κώστα Σημίτη Γιώργου Παπανδρέου, στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και στην σκόπιμη επιτήρηση της Τρόικας. Η τελική μου ετυμηγορία, για να το εκφράσω και σχηματικά: Ο Ανδρέας Γ. Παπανδρέου άνοιξε τον τάφο της Ελλάδας. Ο Κώστας Σημίτης έβαλε το φέρετρο μέσα και ο Γιώργος Α. Παπανδρέου προσπάθησε να βάλει την ταφόπλακα.

Ποιο όμως ήταν αυτό το περιβόητο παρασιτικό καταναλωτικό μοντέλο, που εφάρμοσε ο Ανδρέας Παπανδρέου και οδήγησε τελικά στην καταστροφή;

## **VI. Το παρασιτικό καταναλωτικό μοντέλο της μεταπολίτευσης**

Το ελληνικό μοντέλο ανάπτυξης ήταν πράγματι στρεβλό, κρατικοδίαιτο και θνησιγενές στη βάση του. Μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το 1981, στην ουσία δεν υπήρξε καν μοντέλο ανάπτυξης, αλλά μοντέλο κατανάλωσης με δανεικά, δηλαδή ένα παρασιτικό καταναλωτικό μοντέλο, με παράλληλη καταστροφή της παραγωγικής βάσης της χώρας στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Ο δανεισμός αυτός καθ' αυτός δεν είναι κακός. Όλες οι χώρες δανείζονται. Όμως αν ο δανεισμός δεν επενδύεται στην παραγωγή, αλλά μόνο στην κατανάλωση ή κατ' αποκλειστικότητα στην κατανάλωση τότε σαφώς επέρχεται με

---

<sup>41</sup> Κώστας Μπέης, «*Άργησα να μιλήσω, mea culpa. Μας ενέπαιξαν Ανδρέας-Σημίτης-Καραμανλής και Γιώργος*», Απόσπασμα από συνέντευξή του στο περιοδικό «Crash», τ. 5, Μάιος 2011.

μαθηματική ακρίβεια η οικονομική καταστροφή. Γιατί και τα δανεικά έχουν κάποτε, όπως αποδείχτηκε στην πράξη τόσο επώδυνα, ημερομηνία λήξης. Οι επενδύσεις στην πραγματική οικονομία ήταν πολύ περιορισμένες. Και όχι μόνο αυτό, αλλά ανέλαβε το κράτος του ΠΑΣΟΚ τις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις, δόθηκαν για να τις εξυγιάνει και τις μεταπούλησε μετά φτηνά στους ιδιώτες επιχειρηματίες, αν δεν είχαν χρεοκοπήσει τελικά και δεν υπήρχε δυνατότητα σωτηρίας. Και πέρα απ' όλα αυτά, που ήταν και το χειρότερο, δημιούργησε μια παρασιτική καταναλωτική νοοτροπία, βασισμένη πια στη διαπλοκή, τη διαφθορά και την πλήρη αναξιοκρατία. Και όλα αυτά στο όνομα της περίφημης «αλλαγής». Ο ίδιος ο Ανδρέας φυσικά τα γνώριζε όλα αυτά.

Σε άρθρο του που δημοσιεύτηκε το 1987 στο αμερικανικό περιοδικό *New Perspectives Quarterly* (NPQ) επεσήμανε προφητικά ότι ο Κέινς «ανέπτυξε τη θεωρία της “ενεργού ζήτησης” ... μέσα στα εθνικά σύνορα...Ο διεθνής καταμερισμός της εργασίας σήμερα τα άλλαξε όλα. Αν τονόσουμε την καταναλωτική δύναμη εδώ στην Ελλάδα, δημιουργούμε θέσεις εργασίας στην Ιταλία και τη Γερμανία....Οι καταναλωτές μας αγοράζουν ιταλικά παπούτσια ή τα καλύτερα γερμανικά αυτοκίνητα και δημιουργούν πρόβλημα στο ελληνικό ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών. Σήμερα ένας σπαδός του Κέινς θα είχε οδηγήσει την Ελλάδα στην πτώχευση μέσα σε δύο χρόνια!». Συνήθως ήξερε τι έλεγε. Άλλο τι έπραττε! «Εάν η Ελλάδα», έγραφε ο ιδρυτής του ΠΑΣΟΚ, «θέλει ένα κράτος πρόνοιας με υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση και ασφαλείς συντάξεις, πρέπει ταυτόχρονα να έχουμε υπόψη μας τη μάχη για την αύξηση της παραγωγικότητας. Εάν πρέπει να επιζήσουμε σε αυτόν τον νέο διεθνή καταμερισμό της εργασίας και της παραγωγής, όπου οι συνθήκες ανταγωνισμού έχουν γίνει πολύ σκληρές, δεν έχουμε άλλη επιλογή. Αν αυτή η στάση δεν υιοθετηθεί από την εργατική και τη μεσαία τάξη, οι επιπτώσεις μπορεί να είναι πολύ σοβαρές...». Όμως ο ίδιος έλεγε ότι ο «Η εργατική τάξη ενδιαφέρεται μόνο για την κατανάλωση και όχι για επενδύσεις στον εκσυγχρονισμό της οικονομίας», όπως ανέφερα πιο πάνω. Βασικά εφάρμοσε αυτά που διακήρυττε ο Κέινς και κατέκρινε ο ίδιος.

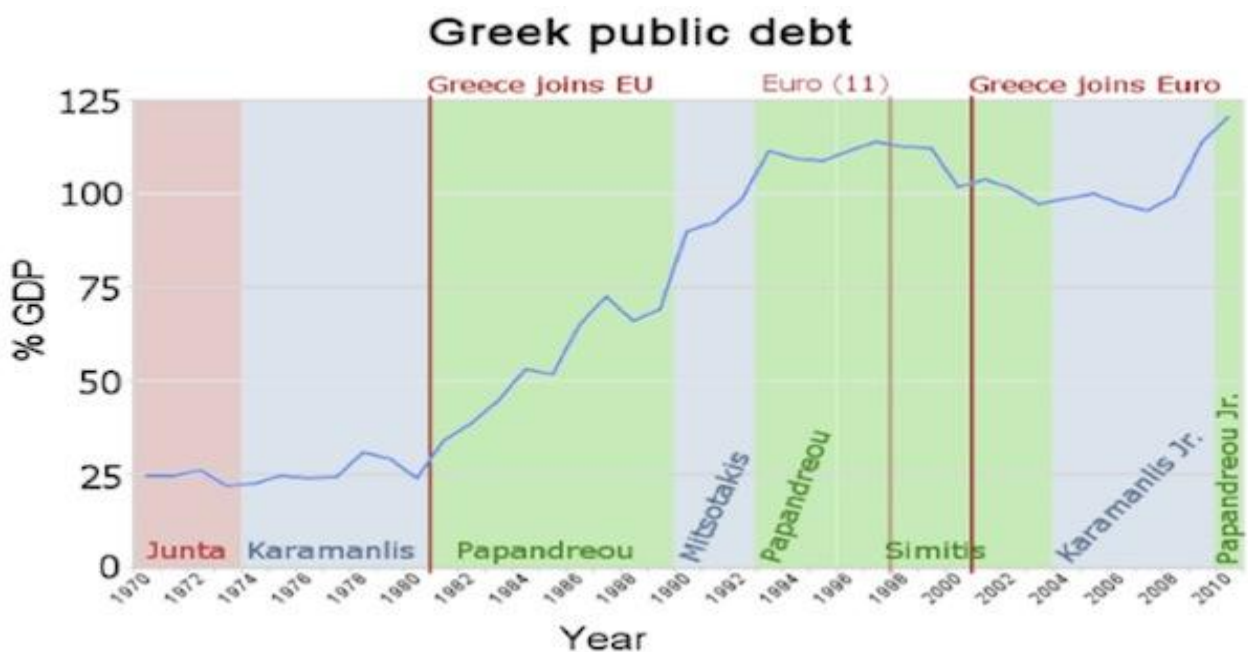
Και συνέχιζε πάλι να αναλύει σωστά την πραγματικότητα, όμως έκανε στην πράξη τα αντίθετα. Ιδού ένα άλλο παράδειγμα.

*«Η Ελλάδα έχει έναν υπερτροφικό δημόσιο τομέα, που καταπνίγει την ιδιωτική επιχείρηση... Στην Ελλάδα οι οικονομικοί πόροι για επενδύσεις συνθλίβονται από τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα...Το θέμα είναι το κέρδος και είναι θέμα επιβίωσης για την ελληνική οικονομία... Εάν η Ελλάδα δεν μπορεί να προσελκύσει ξένες επενδύσεις για να χρηματοδοτήσει τη συμμετοχή της στην τεχνολογική επανάσταση, τότε είναι καταδικασμένη να παραμείνει μια τουριστική χώρα. Οι νέοι μας θα μεταναστεύσουν και θα έχουμε έναν πληθυσμό γερόντων που*

θα φροντίζει τα ξενοδοχεία». Η πραγματικότητα τον επιβεβαίωσε περίτρανα. Όμως δεν έκανε το παραμικρό για να διορθώσει τα κακώς κείμενα, παρ' όλο που τα γνώριζε και δεν τον εμπόδιζε ουσιαστικά κανένας. Το έκανε συνειδητά; Είναι ένα ερώτημα, που δεν μπορούμε να το αποφύγουμε, αν θέλουμε να βλέπουμε την πραγματικότητα κατάματα και να είμαστε ειλικρινείς.

Μια ιδέα αυτής της τραγικής πραγματικότητας, που όμως, όπως τόνισα, δεν έπεσε ξαφνικά από τον ουρανό, αποκτούμε συγκρίνοντας τα οικονομικά μεγέθη πριν και μετά την μεταπολίτευση.

Στον παρακάτω **πίνακα** φαίνεται η πορεία του Δημόσιου Χρέους της χώρας από το 1970 έως το 2010. Από [factorx](#) στις [12/07/2012](#)



Κατωτέρω παρουσιάζονται αναλυτικότερα τα στοιχεία της υπερχρέωσης της χώρας επί εποχής Ανδρέα Παπανδρέου

**1.** Υπερχρέωση της χώρας και διόγκωση του δημόσιου χρέους στο 89%, όταν το 1981 το δημόσιο χρέος ήταν μόλις 29%. Υπολειπόταν του μέσου κοινοτικού και μάλιστα χωρίς κοινοτικά πλαίσια στήριξης. Το 1985 ξεπέρασε το μέσο κοινοτικό και το 2001 έφτασε σε χρέος ρεκόρ 114% του ΑΕΠ.

Αυτός ήταν ο λόγος που ο Ανδρέας Παπανδρέου αργότερα είχε πει το περίφημο: «*Η θα πρέπει να μειώσουμε δραστικά το δημόσιο χρέος ή διαφορετικά το δημόσιο χρέος θα αφανίσει*

την Ελλάδα».<sup>42</sup>

2. Δάνεια, υπανάπτυξη, πληθωρισμός, την περίοδο 81-89: κατά την είσοδο της χώρας στην ΕΟΚ το 1981 ήταν η πρώτη χώρα σε ολόκληρη την Ευρώπη με ρυθμό ανάπτυξης 3,1%, έναντι 0,8% που ήταν ο μέσος όρος των υπολοίπων κρατών-μελών! Παρά την εισροή των μεγαλύτερων οικονομικών πακέτων από τη σύσταση του ελληνικού κράτους και παρά τη θετική διεθνή συγκυρία (κυρίως τη μείωση της τιμής του πετρελαίου) το ΑΕΠ κινήθηκε σε ρυθμούς αισθητά μικρότερους απ' αυτούς των χωρών της ΕΟΚ (μέσος όρος για την Ελλάδα 1,7%, για δε την ΕΟΚ 2,7%) .... για πρώτη φορά από το δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο.

Οι δημόσιες δαπάνες ως ποσοστό του Α.Ε.Π. από 30% το 1980 ανήλθαν στο 50% το 1990, αποτέλεσμα της πρωτοφανούς διεύρυνσης του Δημοσίου τομέα.

Ο πληθωρισμός υπερ-τετραπλασιάστηκε απ' αυτούς των χωρών της ΕΟΚ (πληθωρισμός για την Ελλάδα 18,2%, για την ΕΟΚ 4,5%).

Τα δάνεια της δεκαετίας του 80 δεν είχαν ξαναγίνει από τη σύσταση του Ελληνικού κράτους. τις ιδιωτικές επενδύσεις στο 0 (ομιλούσε περί "απεργίας των επενδυτών"), το έλλειμμα του προϋπολογισμού από 0,3 του ΑΕΠ (1979) στο 17,7 (1989) ενώ ταυτοχρόνως κλείνει όλες τις βιομηχανίες και καταστρέφει «συνειδητά» την παραγωγή με το σύνθημα «ενάντια στο ντόπιο και ξένο κεφάλαιο», καλύπτοντας την κατανάλωση με νέα δανεικά. Το εθνικό μας νόμισμα υποτιμήθηκε κατά 30% σε 2 διαδοχικές υποτιμήσεις της τάξεως του 15% εκάστη, βάζοντας οριστική ταφόπλακα στο εθνικό εισόδημα και στην Ελληνική οικονομία!

Οι ιδιωτικές επενδύσεις συρρικνώθηκαν σχεδόν στο 0. (Ο Ανδρέας Παπανδρέου ομιλούσε περί "απεργίας των επενδυτών"). Το έλλειμμα του προϋπολογισμού από 0,3 του ΑΕΠ το 1979 στο 17,7 το 1989, ενώ ταυτοχρόνως κλείνει όλες τις βιομηχανίες και καταστρέφει «συνειδητά» την παραγωγή με το σύνθημα «ενάντια στο ντόπιο και ξένο κεφάλαιο», καλύπτοντας την κατανάλωση με νέα δανεικά.

Κατά την πρώτη πασοκική περίοδο εφαρμόστηκε τελικά μια τριτοκοσμική πολιτική, η οποία στήριζε την εγχώρια κατανάλωση στο δανεισμό και διόγκωνε το κράτος με τους άπλετα παρεχόμενους κοινοτικούς πόρους.

Σε αντίθεση με την μεταπολίτευση η Ελλάδα από το 1953 έως το 1973, είχε την δεύτερη οικονομική ανάπτυξη παγκόσμια μετά την Ιαπωνία. Ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων στο 10% περίπου και του ΑΕΠ στο 8%.

---

<sup>42</sup> Βλ. δήλωση Ανδρέα Παπανδρέου στην εφημ. «Ελευθεροτυπία», 23.6.2006.

Η Χούντα παρέδωσε ετήσια αύξηση ΑΕΠ 8%, Ιδιωτικών επενδύσεων περίπου 10%, πληθωρισμό όλης της 20ετίας (από το 1953) 4,5%, δημόσιο χρέος 29% του ΑΕΠ. περίσσειμα προϋπολογισμού (1959-1979) 1,1ο του ΑΕΠ. Η Ευρώπη μιλούσε για το ελληνικό οικονομικό θαύμα. Βέβαια η Χούντα κληρονόμησε την ευνοϊκή συγκυρία της προηγούμενης κοινοβουλευτικής περιόδου, που κράτησε έως το 1973, όπου άρχισε η κάμψη της ελληνικής οικονομίας. Αυτό δεν πρέπει να το ξεχνούμε, για να μην θεωρηθεί ότι η χούντα συνετέλεσε σε οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Απλώς εξάντλησε τα περιθώρια ανάπτυξης της οικονομίας της προηγούμενης περιόδου.

Αμέσως μετά την μεταπολίτευση ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, ο πρεσβύτερος παρέδωσε στον Ανδρέα Παπανδρέου ΑΕΠ 3,1%, πληθωρισμό 18%, Ιδιωτικές επενδύσεις 0,6%, δημόσιο χρέος 29%.

Που και πώς κατέληξαν όλα με την οικονομική και γενικότερη πολιτική του Ανδρέα Παπανδρέου και του ΠΑΣΟΚ, μας περιγράφει με μελανά χρώματα ο Γιάννης Μαρίνος σε ένα άρθρο του στις 22 Μαΐου 1986 στον Οικονομικό Ταχυδρόμο με τίτλο:

#### **Προτιμούμε να πνιγούμε χορεύοντας, όπως οι επιβάτες του Τιτανικού.**

*«Και ιδού πού φθάσαμε: Αντί να δουλεύουμε για να παράγουμε εισόδημα, να τρώμε από τα έτοιμα και από τα δανεικά. Αντί να φτιάχνουμε νέα εργοστάσια, να κλείνουμε κι αυτά που υπάρχουν. Αντί να εκσυγχρονίζουμε τις υφιστάμενες εγκαταστάσεις, να τις αφήνουμε βαθμιαία να καταντούν παλιοσιδέρα. Αντί να βελτιώνουμε την παραγωγικότητά μας, να επιβραβεύουμε με κάθε τρόπο την τεμπελιά και την λούφα. Αντί να προωθούμε τις εξαγωγές μας με καλά και φθηνά προϊόντα, να υπονομεύουμε την ανταγωνιστικότητά τους με αποτέλεσμα να μην μπορεί πια να πουληθεί η ελληνική παραγωγή ούτε μέσα στην ελληνική αγορά. Αντί να ενθαρρύνουμε το κέρδος, ώστε να περισσεύουν λεφτά για νέες επενδύσεις και καλύτερες αμοιβές των εργαζομένων, το εμποδίζουμε με κάθε τρόπο, με αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των προβληματικών επιχειρήσεων και την απειλή των μαζικών απολύσεων, αφού οι βιομηχανικές μας επιχειρήσεις δεν μπορούν πια να επιβιώσουν. Αντί να στηρίζουμε με κάθε τρόπο την εγχώρια παραγωγή, την καταδιώκουμε με κάθε θεμιτό και αθέμιτο τρόπο, διευκολύνοντας έτσι τις εισαγωγές και την κυριαρχία των ξένων στην ελληνική αγορά. Αντί οι εργατοϋπάλληλοι να υπερασπίζονται την εθνική παραγωγή με την εργατικότητα και την συμπαράστασή τους προς τους ομοεθνείς εργοδότες τους, πολλοί απ' αυτούς υπονομεύουν με απεργίες, στάσεις εργασίας, καταλήψεις, κοπάνες, νωθρότητα, τσαπατσουλιά και συνεχείς εκδηλώσεις μίσους τις ντόπιες παραγωγικές μονάδες, ανοίγοντας έτσι τον δρόμο στα ξένα προϊόντα και στη δική τους μιζέρια και ανεργία. Αντί το δημόσιο να διαχειρίζεται με σύνεση και πόνο τα έσοδα από την φορολογία, τα διασπαθίζει σε καταναλωτικές δαπάνες σε έργα βιτρίνας, σε αθρόες προσλήψεις*

*υποαπασχολούμενων, σε επιδοτήσεις, χαρισμούς οφειλών, σε δανεικά και αγύριστα και σε διαιώνιση της αντιπαραγωγικής δομής της δημόσιας διοικήσεως και της χρονοβόρας και δαπανηρότατης γραφειοκρατίας ...κλπ κλπ...»*

Λίγο ως πολύ αυτή η καταστροφική πολιτική της παρασιτικής οικονομίας συνεχίστηκε και από τους επόμενους κυβερνήτες και κόμματα, συμπαρασύροντας ολόκληρη σχεδόν την ελληνική κοινωνία στον όλεθρο.

Το πρόβλημα λοιπόν στην ουσία του είναι η καταστροφική πολιτική που εφάρμοσαν τα κόμματα της μεταπολίτευσης, ως κυβέρνηση και αντιπολίτευση και ως ανάξιοι πολιτικοί εκφραστές της κοινωνίας, πολύ πριν από το 2010, πολύ πριν από το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης, ασπαζόμενοι και εφαρμόζοντας ένα παρασιτικό καταναλωτικό μοντέλο, που μας οδήγησε στα δανεικά και την καταστροφή.

Ελεγχόμενα στην πλειοψηφία τους από τα εξωθεσμικά κέντρα εντός και εκτός Ελλάδας, οδήγησαν τον τόπο, μέσω του κομματικού κράτους, των πελατειακών σχέσεων, του άκρατου λαϊκισμού, της σχεδιασμένης διαπλοκής, και της γενικότερης συντεχνιακής νοοτροπίας και πρακτικής όλων των φορέων του δημόσιου βίου, στην χρεοκοπία, διαφθορά και σήψη και τελικά στην πλήρη χρεοκοπία: πολιτική, κοινωνική, οικονομική και κυρίως πολιτισμική (ηθική και πνευματική).

Ένα παράδειγμα χαρακτηριστικό για την πολιτική των κομμάτων. Έως λίγο πριν την κρίση, τα κόμματα π.χ. διαγκωνίζονταν ποιο θα προσφέρει περισσότερους μισθούς και συντάξεις με δανεικά, χωρίς να νοιάζονται για την προϊούσα κατεδάφιση του παραγωγικού ιστού της χώρας. Εκτός αν υποθέσουμε ότι δεν γνώριζαν, οπότε πάλι είναι υπόλογα, λόγω ανικανότητας.

Η πατρίδα μας περνά ομολογουμένως την χειρότερη κρίση από συστάσεως του ελληνικού κράτους, με εξαίρεση ίσως την Μικρασιατική Καταστροφή και τον εμφύλιο, με αποτέλεσμα το κενό που δημιούργησαν τα κόμματα της μεταπολίτευσης να το καλύψει σε μεγάλο βαθμό η Χρυσή Αυγή. Η μετάλλαξη που υπέστη ο Έλληνας μέσα στα σαράντα χρόνια της μεταπολίτευσης δεν συγκρίνεται ούτε με τα τετρακόσια χρόνια της οθωμανικής σκλαβιάς. Αγωνιστήκαμε εμείς οι Έλληνες τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια το λιγότερο, δημιουργώντας έναν αξεπέραστο πολιτισμό με μια ανώτερη ποιότητα, για να καταλήξουμε στη βαρβαρότητα και τον κίνδυνο αφάνειας μέσα σε λίγα χρόνια, ακριβώς λόγω αυτής της παρακμής. Υπάρχουν βέβαια και πολλοί οι οποίοι για λόγους υποκρισίας, λαϊκισμού ή κακώς εννοούμενου πατριωτισμού θέλουν να αγνοήσουν ή διαστρεβλώσουν αυτήν την πικρή πραγματικότητα. Ο τελικός στόχος είναι ο απόλυτος έλεγχος της Ελλάδας, ώστε να αποκλειστεί η περίπτωση, να ασκήσει η Ελλάδα μια ανεξάρτητη και πολυδιάστατη εθνική πολιτική.



Το πρόσφατο παράδειγμα με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή τον νεώτερο και το παλαιότερο της Κύπρου είναι πολύ διδακτικό.

Αποτελεί πια κοινό τόπο ότι τα κόμματα μετά την μεταπολίτευση, αποτελούν την εμπροσθοφυλακή της παγκοσμιοποίησης και της Νέας Τάξης στην πατρίδα μας, όπως προαναφέραμε. Αυτής της παγκοσμιοποίησης και της Νέας Τάξης, που θέλει να διαλύσει το έθνος - κράτος, που λέγεται Ελλάδα και ελληνικός πολιτισμός και όλο το αξιακό σύστημα που το εκφράζει. Εξ ου και το πειραματόζωο της Ευρώπης: Ελλάς. Ορισμένοι καλοθελητές κατηγορούν τους υποστηρικτές της διατήρησης του έθνους - κράτους, ότι οδηγούν στην απομόνωση και την εθνική περιχαράκωση. Ουδέν ψευδέστερον τούτου. Η διατήρηση της διαφορετικότητας ενός έθνους δεν σημαίνει απομόνωση και εχθρότητα προς τα άλλα έθνη. Το αντίθετο μάλιστα. Συμβάλλει ουσιαστικά σε ουσιαστική και όχι τυπική προσέγγιση των λαών, γιατί ακριβώς σέβεται την ιδιαιτερότητα και την διαφορετικότητα των άλλων. Απλώς τονίζει ότι οποιαδήποτε υπερεθνική ενότητα και συνεργασία πρέπει να σέβεται απαραίτητως την πολιτισμική ταυτότητα και τις παραδόσεις των εθνών - κρατών. Για τον λόγο αυτό είναι υπέρ μιας Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση την ισότητα και αμοιβαιότητα και όχι την υποταγή και την εξάρτηση φυσικά.

Αντιστροφή της πορείας απαιτεί ένα νέο κίνημα με μια ιδεολογία και μια πολιτική, που να δίνει προ πάντων όραμα στη νεολαία και λύσεις από τα ποικίλα αδιέξοδα, στα οποία μας οδήγησαν τα κόμματα αυτά.

*«Στο πλέγμα των άνισων συσχετισμών και του ανταγωνισμού συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων, πρέπει να βρούμε την ενδεδειγμένη εναλλακτική λύση, γιατί «η Ελλάδα σήμερα αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα. Προβλήματα που ενίοτε σχετίζονται με εξωτερικούς κινδύνους και προβλήματα που συνδέονται με την πορεία μας ως έθνους και ως λαού, δηλαδή με τους όρους της ίδιας μας επιβίωσης ως ιστορικών υποκειμένων... Τα εθνικά ζητήματα δεν είναι ανύπαρκτα, δεν είναι αφηρημένα “εθνικά ζητήματα”... Η ήττα στα εθνικά ζητήματα είναι πριν από κάθε τι άλλο ήττα του λαϊκού κινήματος, των δημοκρατικών και κοινωνικά ριζοσπαστικών δυνάμεων».*<sup>43</sup>

## **VII. Το εξαρτημένο δικομματικό σύστημα της μεταπολίτευσης και η διέξοδος**

Το καίριο θέμα που πρέπει να απασχολεί έναν πολιτικό επιστήμονα ή κάποιον που ασχολείται με τα κοινωνικά και πολιτικά φαινόμενα γενικά και ιδιαίτερα με αυτά της πατρίδας του είναι η κατανόηση των μηχανισμών λειτουργίας ενός κράτους στα πλαίσια του

---

<sup>43</sup> Βλ. Διακήρυξη του Συνδέσμου «Ρήγας» για ένα Πανεθνικό Κίνημα Αυτοδιάθεσης, για ένα παλλαϊκό Κίνημα Αλληλεγγύης, σ. 13-16.

βαθμού εξάρτησης ή ανεξαρτησίας που απολαμβάνει μέσα στο διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Ένα τέτοιο πλαίσιο ερμηνείας μας δίνει ο Ανδρέας Παπανδρέου, γνώστης της λειτουργίας του παγκόσμιου συστήματος εξουσίας.

*«Για να καταλάβει κανείς την ιστορία της Ελλάδας μετά τον εμφύλιο πόλεμο», αναφέρει ο Ανδρέας Παπανδρέου στις 29.9.1973 σ' ένα σεμινάριο του ΠΑΚ, «πρέπει να έχει υπόψη του ότι η πολιτική ζωή της χώρας ελεγχόταν συστηματικά, όταν δεν διευθύνονταν, από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η συνταγή της Ουάσιγκτον για την Ελλάδα ήταν απλή: Άμεση διείσδυση στον ελληνικό κρατικό μηχανισμό, σ' όλη την έκταση και σ' όσο το βάθος μέχρι το παλάτι. Πλήρης υποστήριξη ενός προσαρτημένου, εξαρτημένου πολιτικού κόμματος, του κόμματος της δεξιάς, που έπρεπε να κερδίζει σ' όλες τις εκλογές, ανεξάρτητα από ποια μέσα θα χρησιμοποιούσε για το σκοπό αυτό. Ανάπτυξη ενός αστικού κόμματος αντιπολίτευσης, που σκοπός του θα ήταν να ασκεί “δημιουργική” κριτική της πολιτικής της κυβέρνησης της δεξιάς, ένα ρόλο που προόριζαν για το κόμμα της Ένωσης Κέντρου. Τελικά εξαφάνιση κάθε κόμματος της Αριστεράς».<sup>44</sup>*

Την σκληρή ιστορική αυτή αλήθεια και στο ίδιο πνεύμα, μας επιβεβαιώνει και ο Σάκης Καραγιώργας, ο οποίος αποτιμώντας τη λειτουργία του πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα, μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην κυβέρνηση και τον άκρατο ενθουσιασμό για την «αλλαγή», παλεύοντας θαρραλέα ενάντια στο λαϊκιστικό ρεύμα και στον ξέφρενο ενθουσιασμό, χωρίς καμία λογική, αποφάινεται τα ακόλουθα: *«Τα κέντρα εξουσίας προετοίμασαν μια πολιτική διάρθρωση του εξής τύπου: Δύο αστικά κόμματα, που να έχουν βασικό στρατηγικό σκοπό τη διαχείριση της καπιταλιστικής ανάπτυξης και κυρίως τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής αστικής κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα. Αυτά τα κόμματα θα εναλλάσσονταν στην εξουσία. Γιατί δύο κόμματα; Γιατί κάθε εκσυγχρονισμός έχει ένα κόστος που πέφτει στις πλάτες κάποιας κοινωνικής ομάδας. Αυτή την κοινωνική δυσaréσκεια θα την απορροφά μια το ένα μια το άλλο».<sup>45</sup>*

Ο Σάκης Καραγιώργας στον όρο «εκσυγχρονισμός» έδινε θετικό πρόσημο. Όμως ο «εκσυγχρονισμός» που εφαρμόστηκε από την κυβέρνηση του Κώστα Σημίτη, κάθε άλλο παρά εκσυγχρονισμός ήταν. Μάλλον θα τον αποκαλούσαμε «καταστροφικό αναχρονισμό».

---

<sup>44</sup> Α. Γ. Παπανδρέου, *Η σημασία της Νοεμβριανής λαϊκής εξέγερσης*, εφημ. «Αγώνας», 29.9.1973. Ο

Ανδρέας Παπανδρέου μπορεί να εφάρμοσε το γνωστό «δάσκαλε που δίδασκες και νόμο δεν εκράτεις», όμως είχε πει πολλές αλήθειες που ισχύουν και σήμερα.

<sup>45</sup> Σάκης Καραγιώργας, *Μελέτες – Άρθρα – Ομιλίες*, 3<sup>ος</sup> τόμος, σ. 204.

Μήπως ο ΣΥΡΙΖΑ αποτελεί ήδη ένα από τα κόμματα του δικομματισμού, που απορροφά τη δυσαρέσκεια του κόσμου, που παρ' όλα τα λεγόμενα, θα αποτελέσει ένα κόμμα του συστήματος, του οποίου την πολιτική θα καθορίσουν τα εξωθεσμικά κέντρα εντός και εκτός Ελλάδας;

Πώς εξηγείται το φαινόμενο στελέχη και οπαδοί του παγκοσμιοποιημένου, νεοταξικού ΠΑΣΟΚ, να το εγκαταλείπουν και να συσπειρώνονται στον ΣΥΡΙΖΑ, ανεβάζοντας κατακόρυφα τα ποσοστά του; Μήπως χωρίς να το αντιλαμβάνεται η «Αριστερά» υπηρετεί, χωρίς ίσως να το θέλει, το σύστημα με τη λεγόμενη εναλλακτική παγκοσμιοποίηση και την κοσμοπολίτικη, πολυπολιτισμική κοινωνία που επαγγέλλεται; Μήπως λοιπόν μόνο «*με την μετάλλαξή της σε μια νέας μορφής σοσιαλδημοκρατικό κόμμα, όπως τα υπόλοιπα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Ευρώπης, μπορεί να ενταχθεί στο σύστημα; Όμως αυτό θα αποτελέσει προσαρμογή και όχι ριζοσπαστική αλλαγή*».<sup>46</sup> Πολύ αποκαλυπτική είναι η τοποθέτηση του Γιώργου Δελαστίκ για το φαινόμενο της προσχώρησης των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ στον Σύριζα. Γράφει ο Δελαστίκ τα εξής προγνωστικά: «*Ο ΣΥΡΙΖΑ θα ωθηθεί στη θέση του πρώτου κόμματος, όταν γίνουν βουλευτικές εκλογές από τα απελπισμένα κοινωνικά στρώματα που βλέπουν το βιοτικό τους επίπεδο διαρκώς να υποβαθμίζεται. Αυτά τα στρώματα όμως σε καμιά περίπτωση δεν θέλουν αριστερή πολιτική. Αυτό που ονειρεύονται είναι μια επιστροφή όσο το δυνατόν πιο κοντά στο επίπεδο ζωής που είχαν το 2009! Αυτό φυσικά είναι τελείως ανέφικτο, αλλά είναι πανίσχυρο κίνητρο για να δοκιμάσουν μήπως το πετύχουν ψηφίζοντας ΣΥΡΙΖΑ. Αυτών τα συμφέροντα και τις ελπίδες εκφράζει ο ΣΥΡΙΖΑ, γεγονός βέβαια το οποίο καμιά σχέση δεν έχει με αριστερή κυβέρνηση...*».<sup>47</sup>

Τι έχει αλλάξει ωστόσο από τότε, που ο Ανδρέας Παπανδρέου και ο Σάκης Καραγιωργας διατύπωναν τις σκέψεις, που αναφέραμε και τι παραμένει, με μικρές ή μεγάλες παραλλαγές σήμερα, επίκαιρο από την αλήθεια αυτή, εκφρασμένη με τόσο σκληρό κυνισμό για την εποχή εκείνη;

Βρισκόμαστε και σήμερα σε μια αντίστοιχη κατάσταση ή υπάρχει διαφοροποίηση;

Έχει τεράστια σημασία η απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα, γιατί μπορούν να ερμηνεύσουν τόσο την κατανόηση της πραγματικής πολιτικής κατάστασης στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα, όσο και την πολιτική εξέλιξη, η οποία μας περιμένει στο μέλλον.

---

<sup>46</sup> Βλ. Δαμιανός Βασιλειάδης, *Παγκοσμιοποίηση, Νέα Τάξη και Ελληνισμός*, εκδ. «Στοχαστής», Αθήνα 2012, σ. 237.

<sup>47</sup> Άρθρο του Δελαστίκ με τίτλο: «*Εποχή ριζικών ανατροπών...*», 2.12.13

Ότι τα εξωθεσμικά κέντρα εντός και εκτός Ελλάδας, κυρίως πέραν του Ατλαντικού, καθορίζουν τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα, για δικούς τους λόγους γεωπολιτικούς και γεωστρατηγικούς, δεν πρέπει να υπάρχει κανένας πολίτης, τουλάχιστον με ανεξάρτητη κριτική σκέψη, να το αμφιβάλει. Θα ήταν βλάκας με περικεφαλαία, όποιος θα διατύπωνε αντίθετη άποψη ή καιροσκοπός, κι ας προβάλλει αλαζονική αυτή η άποψη. Εκτός βέβαια, αν η σκέψη του είναι εξαρτημένη από ιδεοληψίες, ψευδαισθήσεις, στερεότυπα και προκαταλήψεις. Και ο νους χρειάζεται απελευθερωτικά κίνητρα, για να επικρατήσει η ανεξάρτητη κριτική σκέψη και ελεύθερο φρόνημα.

Ο Ανδρέας Παπανδρέου μίλησε τότε για «συνταγή της Ουάσιγκτον». Μήπως τώρα ισχύει η συνταγή της Γερμανίας; Στο ερώτημα αυτό μπορούν να υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις. Η δική μου άποψη, σύμφωνα με τη δική μου θεωρητική και πρακτική εμπειρία, είναι ότι η «συνταγή της Ουάσιγκτον» ισχύει ακόμη κι ας απατούν ίσως τα φαινόμενα.

Η Ελλάδα βρίσκεται στην σφαίρα επιρροής των ΗΠΑ, που διαδέχτηκαν την Μεγάλη Βρετανία και μάλιστα ως ζωτικός χώρος της Δύσης και κυρίως φυσικά των ΗΠΑ στην κρίσιμη περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Μια πραγματικότητα που δεν ήθελε να αποδεχτεί το ΚΚΕ και οδηγηθήκαμε στον καταστροφικό εμφύλιο, του οποίου τις συνέπειες βιώνουμε και σήμερα ακόμη.

Έχουμε την πεποίθηση ότι σταδιακά, όπως έγινε και με την πρώην Γιουγκοσλαβία, οι ΗΠΑ θα παραμερίσουν την Γερμανία ή θα της αφήσουν εν μέρει ένα τομέα δράσης, τον οικονομικό π.χ. και δεν γνωρίζουμε για πόσο χρονικό διάστημα, αλλά τα θέματα που άπτονται της γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής σημασίας θα τα ελέγχει απόλυτα η Αμερική και δεν θα τα αφήσει για χειρισμό στην διακριτική ευχέρεια της Γερμανίας.

Στο δεύτερο και καίριο ζήτημα του δικομματισμού δεν υπάρχει, κατά την άποψή μου, «απολύτως» καμία αμφιβολία. Το δικομματικό σύστημα θα είναι ο κυρίαρχος στην πολιτική αρένα. Θα συνεχιστεί και στην Ελλάδα, όπως συμβαίνει παντού στη Δύση και σε όλον τον αστικό κόσμο, όπου λειτουργεί, με τον τρόπο που λειτουργεί, η αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία και όπως χαρακτηριστικά λειτούργησε και στην Ελλάδα μετά τη μεταπολίτευση: Ένα κόμμα δεξιό και ένα κόμμα προοδευτικό, λίγο ως πολύ, όπως το περιγράφει ο Ανδρέας Παπανδρέου και ο Σάκης Καραγιώργας, ριζοσπαστικό ή μη, αλλά πάντοτε στα πλαίσια του αστικού συστήματος.

Λαϊκό Κίνημα και μάλιστα μαζικό, τουλάχιστον στη φάση αυτή που περνάει ο τόπος, δεν υπάρχει για να αμφισβητήσει, πόσο μάλλον για να ανατρέψει ή να έχει προοπτική να ανατρέψει αυτό το σύστημα, Ούτως ή άλλως κυριαρχεί παγκόσμια το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο, ενώ το εργατικό η, αν θέλουμε, το λαϊκό κίνημα, βρίσκεται σε υποχώρηση ή

πλήρη ήττα. Όσοι πιστεύουν το αντίθετο, δεν είναι τουλάχιστον ειλικρινείς. Βασικά ζουν εκτός τόπου και χρόνου. Η εναλλαγή λοιπόν μέσα στα αστικά πλαίσια είναι δεδομένη. Εξαρτάται όμως πάντοτε από τα εξωθεσμικά κέντρα, πότε θα το αποφασίσουν, ώστε η συσσωρευμένη δυσαρέσκεια και αγανάκτηση από το ένα κόμμα, να απορροφηθεί κάποια στιγμή από το άλλο. Λες και ισχύει κάποια αστική νομοτέλεια!

Με αυτή την έννοια και με τα σημερινά αρνητικά πολιτικά δεδομένα και χωρίς μια σωστή στρατηγική, θωρώ και θεωρώ ότι η αλλαγή της κυβερνητικής εξουσίας θα συντελεστεί από τα εξωθεσμικά κέντρα, όταν εφαρμοστούν όλα τα μέτρα του μνημονίου, έτσι όπως συμφέρει σ' αυτά τα κέντρα, οπότε δεν θα έχει νόημα μνημόνιο ή αντιμνημόνιο, που δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ιδεολογία ενός κόμματος και επιπλέον λύσουν τα εξωθεσμικά αυτά κέντρα τα εθνικά προβλήματα, σύμφωνα με τα δικά τους γεωστρατηγικά και γεωπολιτικά συμφέροντα επιπλέον. Αυτό είναι το κρίσιμο θέμα για την επιβίωση της πατρίδας μας. Τότε και εφόσον διογκωθεί αυτή η δυσαρέσκεια, θα αναλάβει, στα πλαίσια του δικομματισμού, το άλλο κόμμα, για να ζει και βασιλεύει για άλλη μια φορά ο δικομματισμός με τα γνωστά τραγικά αποτελέσματα, όπως συνέβη μέχρι σήμερα αναλογικά με το ΠΑΣΟΚ και την Νέα Δημοκρατία. Ας ευχηθούμε ότι δεν θα επαναληφθεί στα εθνικά θέματα κάτι ανάλογο που ζήσαμε με την καταστροφή της Κύπρου και ότι θα αντιδράσουμε έγκαιρα για να αποτρέψουμε μια τέτοια καταστροφική εξέλιξη, γιατί, όπως λέει πολύ σωστά και ο Γιώργος Καραμπελιάς σε ένα άρθρο του: *«Σε μία ρευστή κοινωνική πραγματικότητα και σε μια κοινωνία εθισμένη στις ξένες επεμβάσεις, η σύνδεση της εγχώριας οικονομικής και πολιτικής ολιγαρχίας με τα συμφέροντα της μιας ή της άλλης δύναμης, μεταβάλλεται μάλλον σε κανονικότητα (αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά μία σχέση πρακτορικού χαρακτήρα) αλλά πολύ συχνά σύμπτωση συμφερόντων και προώθησης των «φίλιων» δυνάμεων, έτσι ώστε να είναι περίεργο μάλλον το αντίθετο, δηλαδή η ύπαρξη πολιτικών και μιντιακών δυνάμεων που να μην είναι συνδεδεμένες με ξένα συμφέροντα και επιδιώξεις».*

Πολλοί βέβαιοι, είμαι βέβαιος, θα πουν ότι όλα αυτά τα επιγραμματικά, είναι ανοησίες συνωμοσιολογίας ή αποκυήματα νοσηρής φαντασίας ή κάποιου τρελού που στο παραλήρημά του δεν ξέρει τι λέει. Αυτοί θα καταλήξουν κάποια μέρα σε πλήρη απογοήτευση, γιατί τα όνειρα τους τα πλάνα, θα αποδειχτούν έωλα, σε βάρος όμως όπως πάντα του λαού, όπως πάντα (των φτωχών και καταφρονεμένων λαϊκών στρωμάτων), ο οποίος πάντοτε πληρώνει τα σπασμένα! Έως σήμερα, και απ' ότι φαίνεται, και στο απώτερο μέλλον!

Η άποψη που εξέφρασε ο Ανδρέας Παπανδρέου, πιθανόν από το δικό του παράδειγμα ανταποκρίνεται στην κυνική πραγματικότητα: Κανείς δεν γίνεται πρωθυπουργός στην

Ελλάδα, χωρίς την έγκριση του Πρέσβη των ΗΠΑ. Αυτό ισχύει για όλες τις κυβερνήσεις της μεταπολίτευσης, μηδέ μιας εξαιρουμένης.

Όποιος θέλει να λέει την σκληρή αλήθεια στο λαό είναι υποχρεωμένος να αναγνωρίσει αυτή την πραγματικότητα. Το πρόβλημα είναι η υποτέλεια της Ελλάδας, που είναι έρμαιο της θέλησης των εξωθεσμικών κέντρων. Το πρόβλημα λοιπόν είναι πρόβλημα εθνικής ανεξαρτησίας και όχι πρωταρχικά «ταξικής πάλης» (Η εξάρτηση καθορίζει τους κοινωνικούς αγώνες και την έκβασή τους) και η πηγή του εντοπίζεται στην Αθήνα και στο πολιτικό σύστημα γενικά που παραμένει παρά τα αντιθέτως λεγόμενα σ' αυτά τα πλαίσια εξάρτησης. Όταν μιλούμε φυσικά για εθνική ανεξαρτησία δεν ισχυριζόμαστε ότι πρέπει να φύγουμε από το ΝΑΤΟ και την Ευρωπαϊκή Ένωση και να περιπέσουμε στην εθνική απομόνωση και περιπέτεια, αλλά να διεκδικήσουμε με σθένος και αποφασιστικότητα την ισοτιμία και την ισονομία ανάμεσα στους εταίρους μας, με βάση την αμοιβαιότητα. Άλλο είναι, αν και άλλα κράτη εργάζονται σ' αυτήν την κατεύθυνση και συμβάλλουμε κι εμείς. Δεν είναι το ίδιο να είμαστε μόνοι μας. Οι συμμαχίες είναι απαραίτητες.

Απαραίτητη προϋπόθεση για ανατροπή είναι η δημιουργία από τα κάτω ενός Πανεθνικού - Παλλαϊκού Κινήματος, ενός εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος, που δεν υπάρχει ακόμη ή υπάρχει στα σπάργανα και που θα έχει τη δύναμη της ανατροπής, αλλά και της δημιουργίας. Έτσι λίγο πολύ, όπως τα περιγράφει και η κ. Δήμητρα Λιάνη στο βιβλίο της, όσον αφορά την θεωρητική πλευρά της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ, με βάση την διακήρυξη της 3<sup>ης</sup> του Σεπτεμβρίου, όχι όμως με την πολιτική πρακτική που εφάρμοσε το ΠΑΣΟΚ και ο αρχηγός του Ανδρέας Παπανδρέου.

Ηλεκτρονική διεύθυνση: [damonpontos@gmail.com](mailto:damonpontos@gmail.com)